

VARHAISKASVATUSTILAISUUS SOMALIÄIDEILLE

Sosiaalialan koulutusohjelma,
Sosionomi
Opinnäytetyö
29.10.2010

Laura Lahti
Elisa Lahtinen

Koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto	
Sosiaaliala		Sosionomi (AMK)	
Tekijä/Tekijät			
Laura Lahti ja Elisa Lahtinen			
Työn nimi			
Varhaiskasvatustilaisuus somaliäideille			
Työn laji		Aika	Sivumäärä
Opinnäytetyö		Syksy 2010	36+3
TIIVISTELMÄ			
<p>Toteutimme toiminnallisen opinnäytetyömme järjestämällä Meri-Rastilan nuorisotalolla tilaisuuden varhaiskasvatuksesta somaliäideille. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli saada palautetta somaliäideiltä päivähoidon toiminnasta sekä tuoda heille tietoa kasvatuskumppanuuden tärkeydestä. Somaliäideiltä saadun palautteen avulla Meri-Rastilan alueen päiväkodit voivat ottaa huomioon päivähoidossa kehitettävät alueet. Päiväkotien kehittäessä toimintaa palautteen avulla voidaan saada somalivanhemmat osallistumaan enemmän päiväkotien järjestämiin toimintoihin kuin aikaisemmin. Toimitimme palautteen päiväkoteihin tekemämme ohjelmavihkon muodossa, joka sisältää tilaisuuden sisällön ja somaliäideiltä saadun palautteen.</p> <p>Tilaisuudessa käsiteltiin varhaiskasvatuksen keskeisiä käsitteitä teoreettisesti sekä toiminnallisesti. Toteutimme tilaisuuden laatimaamme ohjelmarunkoa seuraamalla. Ohjelmarunko sisälsi tarkan aikataulutuksen, avaamamme varhaiskasvatuksen käsitteet sekä tarkan kuvauksen toimintaharjoituksista. Tilaisuudessa oli myös tulkki, joka takasi sujuvan kommunikoinnin osapuolten välillä. Osallistujat saimme tilaisuuteen oltuamme yhteistyössä Meri-Rastilan alueen päiväkotien ja asukaspuisto Haruspuiston henkilöstön kanssa, jotka jakoivat kutsut puolestamme somaliäideille.</p> <p>Somaliäideiltä saamamme suullisen palautteen avulla käy selväksi, että toimintapainotteisille tilaisuuksille, jotka ovat perhe-elämälähtöisiä, on tarvetta. Somaliäidit kokivat tilaisuuden hyödylliseksi. Heidän mielestään päivähoidosta löytyy kehittämisalueita. He kokivat, että päivähoidon tulee ottaa huomioon kulttuurin tuomat tarpeet, muun muassa kieli ja uskonto. Heidän mielestään myös päiväkodin tulisi lisätä yhteistyötä vanhempien kanssa järjestämällä toiminnallisia tapahtumia.</p> <p>Arvioinnin perusteella voidaan todeta, että päivähoidossa on kehittämisalueita työskenneltäessä monikulttuuristen perheiden kanssa. Myös toimintapainotteisille ja osallistaville tilaisuuksille on kysyntää somaliyhteisössä.</p>			
Avainsanat			
kasvatuskumppanuus, monikulttuurinen varhaiskasvatus, somalialainen kulttuuri			

Koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto	
Social Services		Bachelor of Social Services	
Tekijä/Tekijät			
Laura Lahti and Elisa Lahtinen			
Työn nimi			
Early Childhood Education Session for Somali Mothers			
Työn laji		Aika	Sivumäärä
Final Project		Autumn 2010	36+3 appendices
TIIVISTELMÄ			
<p>We conducted our functional project in Meri-Rastila youth center. We organized an early childhood education session for Somali mothers. Our purpose was to get feedback on the development areas of day care from the Somali mothers. We also wanted to give them information about the importance of pedagogical partnership. When getting feedback from the Somali mothers the daycare centers in Meri-Rastila can develop their functions. When the day care centers develop their functions, it is possible that Somali parents get more involved in day care than earlier. We took the Program booklet to day care centers in Meri-Rastila which includes the whole content of the session and feedback from the Somali mothers. The Program booklet was drawn up by us.</p> <p>In the session we discussed central concepts of early childhood education in theoretic and functional ways. The session was carried out by following our programme frame which included exact timetable, early childhood education concepts and also a precise description about functional exercises. There was also Somali language interpreter who made sure that the communication between both quarters was understandable. The participants of our session were found after taking contact with day care centers in Meri-Rastila and Haruspuisto resident park`s staff who gave invitations to Somali mothers.</p> <p>With the oral feedback that we got from the Somali mothers, it was clear that there was demand to organisize functional family oriented sessions. Somali mothers considered the sessions useful. They thought that there were development areas in day care. They thought that day care should pay more attention to cultural issues such as language and religion. They thought that day care should also add co-operation between parents and staff by organizing more functional events and activities.</p> <p>Based on the evaluation, we can state that there are development areas in day care when working with multicultural families. There is also demand in Somali community to have functional and participatory events.</p>			
Avainsanat			
multicultural early childhood education, pedagogical partnership, Somali culture			

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	LÄHTÖKOHDAT	3
2.1	Tarkoitus ja tavoitteet	3
2.2	Aiheen merkitys kohderyhmälle	4
3	VARHAISKASVATUS	5
3.1	Varhaiskasvatuksen tarkoitus ja periaatteet	5
3.2	Monikulttuurinen varhaiskasvatus	6
4	KASVATUSKUMPPANUUS	7
4.1	Kasvatuskumppanuuden tavoitteet	7
4.2	Kontekstuaalisen kasvunteoria	8
4.3	Kasvatuskumppanuus maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa	10
5	KASVATUSKUMPPANUUTTA OHJAAVAT PERIAATTEET	11
5.1	Kuuleminen	11
5.2	Kunnioitus	11
5.3	Luottamus	12
5.4	Dialogi	12
6	MONIKULTTUURISUUS	15
6.1	Kulttuuri	15
6.2	Kulttuurien välinen viestintä	16
6.3	Somalialainen kulttuuri	17
6.4	Somalialainen perhekäsitys	18
6.5	Eettiset kysymykset	19
7	OSALLISUUS	20
7.1	Osallisuuden ulottuvuus	20
7.2	Osallisuus voimaantumisen mahdollistajana	20
8	TYÖN TOTEUTUS	22
8.1	Prosessin käynnistyminen	22
8.2	Tilaisuuden toteutus	23
8.3	Tilaisuudessa nousseita keskeisiä asioita	25
9	ARVIOINTI	27
9.1	Varhaiskasvatustilaisuuden arviointi	27
9.2	Opinnäytetyön prosessin arviointi	29
9.3	Itsearviointi	31
10	POHDINTA	33
	LÄHTEET	35
	LIITTEET 1-3	

1 JOHDANTO

Stakesin kehittämä kasvatuskumppanuus-malli on tänä päivänä oleellinen työote päivähoidossa. Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa päiväkodin henkilöstön ja vanhempien välinen kasvatusyhteistyö määritellään kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuuden toteutuminen monikulttuuristen perheiden ja päivähoidon henkilöstön välillä luo erilaisia haasteita kun samasta kulttuuritaustasta olevien välille. Monikulttuurisuus luo haasteita kasvatuskumppanuuden toteutumiselle muun muassa kielen ja kulttuurin suhteen. (Kaskela – Kekkonen 2006: 11.)

Sosiaali- ja terveysministeriössä tehdyn selvityksen mukaan pääkaupunkiseudulla kunnallisessa päivähoidossa olevista lapsista melkein kahdeksan prosenttia on maahanmuuttajataustaisia lapsia. Maahanmuuttajataustaisten lasten prosenttiosuus päivähoidosta vaihtelee asuinalueittain. Helsingissä maahanmuuttajataustaisten lasten osuus päiväkodeissa painottuu Itä-Helsinkiin, jossa asuu paljon maahanmuuttajataustaisia perheitä. Suomessa asuvista vieraskielisistä alle 7- vuotiaista lapsista toiseksi suurin ryhmä ovat somalinkieliset lapset. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007: 17-18.) Tämän tiedon vuoksi olemme päättäneet toteuttaa Varhaiskasvatustilaisuuden Itä-Helsingissä.

Toteutimme toiminnallisen opinnäytetyömme Meri-Rastilan nuorisotalolla järjestämällä tilaisuuden somaliäideille koskien varhaiskasvatusta. Tilaisuudessa käsiteltiin varhaiskasvatuksen keskeisiä käsitteitä teoreettisesti sekä toiminnallisesti. Oleellista tilaisuuden onnistumiselle on saada somaliäidit osallistumaan tilaisuuteen ja sen sisältöön. Tavoitteenamme on saada somaliäideiltä palautetta päivähoidon toiminnasta sekä tuoda heille tietoa kasvatuskumppanuuden tärkeydestä. Saadun palautteen avulla Meri-Rastilan alueen päiväkodit voivat ottaa huomioon päivähoidossa kehitettävät alueet. Päivähoidon kehittämisellä voidaan saada somaliperheet osallistumaan enemmän päiväkotien järjestämiin toimintoihin. Jaamme Meri-Rastilan alueen yhteistyöpäiväkodeille tekemämme Ohjelmarunkovihkon, jossa on laatimamme ohjelmarunko ja somaliäideiltä saama palaute päivähoidon kentälle. Ohjelmarunko sisältää aikataulutuksen, ohjeet toiminnallisiin harjoituksiin ja tilaisuuden toteutukseen tarvittavat välineet ja elementit sekä palautelapun. Ohjelmarunkovihko on tarkoitettu päivähoidon ammattilaisille sekä sosiaalialan opiskelijoille käytettävänä sellaisenaan tai

sovellettuna. Koemme, että vihkoa voidaan käyttää myös toimiessa muiden sosiaalialan ryhmien kanssa, käsiteltävää aihepiiriä muutetaan ja sovelletaan sopivaksi.

Vastaavanlaista toiminnallista opinnäytetyötä ei ole aikaisemmin tehty. Tosin samaan aihepiiriin liittyviä tutkimuksia löytyy muutamia kappaleita. Toiminnallisella ja osallistavalla tilaisuudella voidaan saada selville sellaista tietoa, jota ei haastattelutilanteessa välttämättä saada.

Opinnäytetyömme on työelämlähtöinen vaikka varsinaista toimeenpanijaa työllämme ei ollut. Olimme itse yhteydessä eri monikulttuurisuuden ja päivähoidon yhteistyötahoihin. Heiltä saimme kehittämisideoita ja tukea opinnäytetyöllemme.

Omat lähtökohtamme opinnäytetyön aiheen rajaamiseksi löytyvät varhaiskasvatuksesta ja monikulttuurisuudesta. Monikulttuurisuus aiheena on ajankohtainen ja päivähoidon kentällä työskenneltyämme olemme havainneet, että monikulttuurisuus tuo haastetta päivähoidon kentälle ja kasvatuskumppanuuden toteutumiselle. Opinnäytetyömme pyrkii vastaamaan näihin haasteisiin.

2 LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyön aihetta kartoittaessamme tutkimme aikaisemmat opinnäytetyöt, joissa yhdistyi kiinnostuksen kohteemme eli varhaiskasvatus sekä monikulttuurisuus. Löysimme Miia Kekäläisen ja Anne Laamasen (2008) opinnäytetyön Kasvatuskumppanuus somalinkielisten äitien kokemana - MONIKU- hankkeen päiväkodeissa Helsingissä. Kyseinen opinnäytetyö oli toteutettu yhteistyössä MONIKU- hankkeen kanssa ja työ on kvalitatiivinen tutkimus, jossa on käytetty aineiston keruumenetelmänä puolistrukturoituja teemahaastatteluja.

Kekäläisen ja Laamasen työ antoi hyvän pohjan lähteä tekemään toiminnallista opinnäytetyötä. Koimme, että osallistavalla ja toimintapainotteisella työskentelyllä voidaan saada selville sellaisia näkökulmia, joita haastattelulla ei saavuteta. Ajatuksena meillä on luoda parhaimmillaan toimiva Ohjelmarunkovihko.

Lähtökohtana ja tavoitteena opinnäytetyöllämme on antaa tietoa somaliäideille suomalaisesta varhaiskasvatuksesta ja sitä kautta saada heidät enemmän osallisiksi päiväkotien järjestämiin eri toimintoihin, kuten vanhempainiltoihin. Järjestämällä tilaisuuden somaliäideille tarjoamme heille mahdollisuuden antaa palautetta päivähoidon kehittämiseksi. Somaliäideiltä saadun palautteen viemme yhteistyössä olleille Meri- Rastilan päiväkodeille jakamalla heille ohjelmarunkovihkon tilaisuudesta, jossa näkyvät tilaisuudesta nousseet ajatukset ja kehittämisalueet.

2.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyömme tarkoituksena ja tavoitteena on löytää niitä keskeisiä kehittämisalueita päivähoidossa, jotka somaliäidit kokevat haasteellisiksi. Kun haasteet oli löydetty yhdessä toimimalla, veimme sen tiedon Meri- Rasilan alueen päivähoidon piiriin ohjelmarunkovihkon avulla. Tavoitteenamme on laatia toimiva ohjelmarunkovihko, jota päivähoidon henkilöstö ja sosiaalialan opiskelijat voivat käyttää työvälineenään. Ohjelmarunko sisältää aikataulutuksen, ohjeet toiminnallisiin harjoituksiin ja tilaisuuden toteutukseen tarvittavat välineet ja elementit sekä palautelapun. Ohjelmarunkovihko on tarkoitettu käytettäväksi sellaisenaan tai sovellettuna. Koemme, että vihkoa voidaan käyttää myös toimiessa muiden sosiaalialan ryhmien kanssa, käsiteltävää aihepiiriä muutetaan ja sovelletaan sopivaksi. Ohjelmarunkoa itse testaamalla pystymme huomioimaan sen heikkoudet ja vahvuudet.

Yhtenä työn tavoitteena on lähentää somaliäitien ja päiväkodin henkilöstön kohtaamista kasvatuskumppanuudessa. Tilaisuuden sisältö on muotoutunut kasvatuskumppanuuden teoreettisesta pohjasta. Kasvatuskumppanuuden kulkiessa harjoitusten ja toimintojen taustalla, pyrimme siihen, että somaliäidit itse oivaltaisivat kasvatuskumppanuuden merkityksen. Ymmärtämällä kasvatuskumppanuutta pystytään selvittämään päivähoidon epäkohtia ja kehittämisideoita. Kehitettävien alueiden tunnistaminen ja palautteen anto päiväkoteihin luo mahdollisuuden somaliäitien osallisuuden vahvistamiselle päiväkodin henkilöstön kanssa. Jos päiväkodit pystyvät kehittämään toimintatapojaan saamansa palautteen avulla, näin ollen monikulttuuriset perheet saataisiin osallistumaan enemmän Meri- Rastilan alueen päiväkotien järjestämiin tapahtumiin.

2.2 Aiheen merkitys kohderyhmälle

Kasvatuskumppanuus on tämän hetken päivähoidossa hyvin olennainen toimintamuoto päiväkodin henkilöstön ja vanhempien välillä. Halusimme perehtyä kasvatuskumppanuuteen, jotta voisimme kehittää päivähoitoa tuomalla vanhempien tärkeitä tuntemuksia ja mielipiteitä päivähoidon tietoisuuteen. Yhteistyössä päivähoidon ja vanhempien välillä on aina kehitettävää kun toimitaan lasten hyväksi. Olimme yhteydessä päiväkotia Kajuutan ja Katiskan johtajaan, joka tuki ajatustamme kasvatuskumppanuuden kehittämisestä ja vanhempien osallisuuden lisäämisestä. Päiväkodeissa oli huomattu somalitaustaisen vanhempien innottomuutta ottaa osaa vanhempainiltoihin ja yleiseen keskusteluun lasten päivähoitoon liittyvistä asioista. Kyseisissä päiväkodeissa on kyselty vanhemmilta heidän toiveitaan vanhempainiltaa koskien, mutta usein parannusehdotuksia ei ollut saatu. Johtaja oli kanssamme samaa mieltä siitä, että keskusteltaessa vanhempien kanssa päivähoitoon liittyvistä asioista ulkona päivähoidon välittömästä läheisyydestä on todennäköisempää, että vanhemmat saavat jaettua huolenaiheitaan liittyen lapsensa päivähoitoon.

3 VARHAISKASVATUS

3.1 Varhaiskasvatuksen tarkoitus ja periaatteet

Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista (Vasu 2007). Varhaiskasvatuksessa lapset itse luovat toiminnan keskeisen sisällön toimiessaan jokapäiväisessä arjessa. Nämä lasten tuottamat merkitykset ja tapahtumat ovat tärkeitä muodostaessa kasvatuksellista sisältöä. Kasvattajan tehtävänä on osallistua sisältöjen tuottamiseen, kehittämiseen ja työstämiseen. (Reunamo 2007: 11.)

Varhaiskasvatuksen toteutuksessa pyritään tarkastelemaan lasta osana ympäristöä ja kontekstia, jossa hän elää ja kasvaa. Suomalainen varhaiskasvatus perustuu kansainvälisiin sopimuksiin ja säädöksiin, jotka määrittävät lapsen oikeuksia. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisiin suuntauksiin on koottu suomalaisen varhaiskasvatuksen periaatteet ja kehittämisalueet. Periaatteita ovat lapsen oikeus varhaiskasvatukseen, vanhempien ensisijainen kasvatusoikeus ja – vastuu, päivähoito eri muotoineen on yhteiskunnallisen varhaiskasvatuksen toimintaympäristö ja varhaiskasvatus on prosessi, jossa yhdistyvät lapsen kasvun ja oppimisen tukeminen sekä hoiva. (Järvinen – Laine – Hellman-Suominen 2009: 115- 117.)

Varhaiskasvatuksessa on olennaista lasten, varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien vuorovaikutus, sekä yhteinen ymmärrys varhaiskasvatuksen periaatteista. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista hoitoa ja huolenpitoa sekä kasvatusta ja opetusta. Tavoitteena sillä on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Tavoitteen saavuttamiseksi vaaditaan vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten sujuvaa ja luottamuksellista yhteistyötä ja myös suunnitelmia lapsen kasvun edistämiseksi ja seuraamiseksi. Lapselle laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma eli VASU, on kasvatustyön perusta, joka tehdään yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa. Se pohjautuu Suomen valtion laatimaan varhaiskasvatussuunnitelmaan, jota kunnat käyttävät oman suunnitelman pohjana, jota myös päivähoidon yksiköt soveltavat omaan käyttöönsä. Päivähoidon yksiköiden varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta laaditaan lapsen yksilöllinen VASU. (Järvinen 2009: 124.)

3.2 Monikulttuurinen varhaiskasvatus

Suomalainen yhteiskunta on monikulttuuristunut viimeisen viidentoista vuoden aikana. Monikulttuuristumista kuvaavat tilastotiedot vieraskielisten henkilöiden määristä eri vuosina Suomessa. Suomessa asuvien vieraskielisten lasten määrä on kasvanut viidessätoista vuodessa yli kuusikertaiseksi. Vuonna 1990 vieraskielisiä lapsia oli alle viisituhatta, on heitä nyt 34 000. Suomessa puhutaan virallisesti tällä hetkellä 110 eri äidinkieltä, mutta puhuttuja kieliä arvioidaan olevan noin 140. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007: 15.)

Kansainvälisyys on nykyään osa arkipäivää. Päivähoidon henkilöstön on kasvatettava tietämystään eri kulttuureista sekä kehitettävä kykyään ymmärtää kulttuurista moninaisuutta, jotta he pystyvät toimimaan monikulttuurisessa työyhteisössä asiakaslähtöisesti lasta ja hänen perhettään kunnioittaen. Henkilöstöllä on oltava riittävästi tietoa erikulttuureista, jotta päivähoitossa pystytään tukemaan parhaalla mahdollisella tavalla lasten identiteettiä ja itsetuntoa. (Järvinen 2009: 104.)

Monikulttuurisuus tarkoittaa varhaiskasvatuksessa sitä, että etsitään erilaisia tapoja, joiden avulla lasta autetaan tuomaan esille omaa kieltään ja kulttuuriaan. Tämä on erittäin tärkeää lapsen itsetunnon ja itseluottamuksen vahvistumiselle. Osassa päiväkodeista on järjestetty Äitien aamuja, joihin ulkomaalaistaustaiset äidit tulevat juttelemaan hoitohenkilöstön kanssa ja osallistumaan päiväkodin aamutoimintaan. Osa ulkomaalaistaustaisten perheiden äideistä ei saa liikkua kodin ulkopuolella, mutta päiväkotiin heillä on lupa tulla. Äitien aamuissa äideillä on mahdollisuus harjoitella suomenkieltä ja he saavat tietoa kasvatukseen vaikuttavista normeista ja tavoista ja laista, esimerkiksi siitä, että Suomessa lapsen fyysinen kurittaminen on laissa kiellettyä. (Järvinen 2009: 106.)

Suomen kielen käsitteiden oppiminen vaatii aikaa. Varhaiskasvatuksen arkea ovat sadut, laulut ja ohjatut tuokiot, jotka auttavat lasta oppimaan suomen kieltä. On tärkeää antaa lasten joilla on sama äidinkieli puhua toisilleen äidinkieltään oman kulttuurisen identiteettinsä vuoksi. (Järvinen 2009: 106.)

Päivähoidossa ulkomaalaistaustaisten lasten yksilöllistä, kulttuurista ja sosiaalista kehittymistä tuetaan pitkälti leikkien, etenkin roolileikkien avulla. Joissakin kulttuureissa roolivaateleikkejä ei hyväksytä, koska se uskomusten mukaan saattaa tuottaa huonoa onnea. (Järvinen 2009: 106,108.)

Ulkomaalaistaustaisten perheiden kielitaito vaihtelee paljon. Tulkkeja tarvitaan, jos kommunikointi lapsen ja perheen kanssa ei onnistu. On tärkeää ottaa selvää myös vanhempien luku- ja kirjoitustaidosta. Varhaiskasvatuksen ammattilaiselta vaaditaan paljon osaamista ja motivaatiota, jotta he voisivat ottaa huomioon lapsen kulttuuritaustan ja opettaa samalla vieraskielisille suomenkieltä. Suhteessa kasvatuskumppanuuteen on hyvä muistaa, että ulkomaalaistaustaisten perheiden kanssa toimitaan samalla tavalla kuin suomalaisperheiden kanssa, yhteisymmärryksessä, tasavertaisesti, toista kuunnellen ja kunnioittaen. (Järvinen 2009: 108.)

4 KASVATUSKUMPPANUUS

4.1 Kasvatuskumppanuuden tavoitteet

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja päivähoidon henkilöstön välistä yhteistyötä. Yhteistyöltä vaaditaan osapuolien tietoista sitoutumista ja toimimista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Tavoitteena kasvatuskumppanuudella on, että lapsi nähdään yksilönä, jolla on yksilölliset tarpeet. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on, että lapsi tulee kokonaisvaltaisesti nähdyksi, ymmärretyksi ja kannatelluksi oman elämänsä toimijana ja kokijana. (Kaskela 2006: 17.) Kasvatuskumppanuus käsitteenä pitää sisällään ajatuksen vanhempien osallisuuden vahvistamisesta, kasvatuskumppanuuteen liittyvän osaamisen kehittamisestä ja toimintayksiköiden kumppanuuskulttuurin rakentamisesta uudelta pohjalta (Järvinen 2007: 118.) Päiväkodin henkilöstö on vastuussa siitä, että kasvatuskumppanuus on alusta alkaen vahvasti läsnä perheiden ja päivähoidon yhteistyötä ja lapsen varhaiskasvatusta (Kaskela 2006: 18). Kumppanuusajattelu edellyttää vanhempien ja henkilöstön yhteisymmärrystä kasvatuksesta ja sen tavoitteista. Kasvatuskumppanuus tulee nähdä keinona tehdä laadukasta varhaiskasvatustyötä. Kasvatuskumppanuus yhdistyy kontekstuaalisuuden käsitteeseen eli näkökulmaan, jossa korostetaan erityisesti ympäristöjen välistä yhteistyötä lapsen kehityksessä. (Järvinen 2007: 118.)

4.2 Kontekstuaalisen kasvunteoria

Kontekstuaalisuudella tarkoitetaan sellaista näkökulmaa lapsen kasvuun ja oppimiseen, jossa lapsi ja hänen kasvuympäristönsä nähdään erottamattomina kasvun tarkastelun lähtökohtina. Lapsen toiminta voidaan ymmärtää vain osana koko ympäristön toimintaa. Aiemmin keskeiset kasvatusta ohjaavat teoriat ovat kiinnittäneet huomiota pääsääntöisesti joko lapseen tai ympäristöön. Oppimista, kasvua ja kehitystä ei nähdä vanhempien tai opettajien toimenpiteiden seurauksena, vaan lasten ja aikuisten sekä lasten keskinäisen yhteistoiminnan tuloksena. (Hujala – Nivala - Parrila-Haapakoski – Puroila 1998: 12.)

Kasvun ja kehityksen kannalta tärkeää on se, millainen vuorovaikutussuhde rakentuu kasvuympäristön eritekiöiden välille (Bronfenbrenner 1979: 6). Esimerkiksi päiväkodin henkilöstön suhde lapsen vanhempiin, on lapsen välittömän toimintaympäristön ulkopuolella, mutta erittäin oleellisia lapsen kehityksen kannalta. (Hujala 1998:12.) Kontekstuaalisen kasvun tarkastelu ei kohdistu vain kasvuympäristöjen ja kasvuympäristöjen yhteisvaikutuksiin. Kontekstuaalisen kasvun näkökulma painottaa sitä, miten lapsi toimii kasvukontekstissaan ja millaiset kytkennät lapsella on toimintaympäristöönsä ja sen ulkopuolelle. Kontekstuaalisen kasvun teoria pyrkii rakentamaan ymmärrystä lapsen käyttäytymisen ja hänen kasvuympäristönsä välisistä suhteista. (Bronfenbrenner 1979: 3,13.) Toimintaympäristö voi olla lapselle sekä voimavara, että sitä ehkäisevä tekijä. Ympäristöllä voi olla positiivisia tai negatiivisia vaikutuksia lapsen elämään. Esimerkiksi kriisitilanne lapsen perheessä voi vaikuttaa lapsen elämään koko eliniän. (Bronfenbrenner 1979: 4.) Se missä määrin ympäristö on voimavara tai rajoittaja, riippuu siitä, missä määrin lapsella itsellään on mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä ja rakentaa toimintaympäristöään oman kasvunsa haasteiden pohjalta. Kontekstuaalisen kasvun näkökulmasta keskeinen kasvatuksen laadun tekijä on kasvattajan omaksuma kontekstuaalisen kasvun näkökulma. Kasvattajan on ymmärrettävä lapsen kasvun ehdot ja mahdollisuudet, että kasvattaja voi lähestyä kasvatusprosessia lapsikeskeisesti ja tukea lapsen omaa kasvua. (Hujala 1999: 11; Bronfenbrenner 1979: 164.)

Kontekstuaalisessa kasvun tarkastelussa keskiössä on lapsi aktiivisena, toimivana subjektina sekä hänen toimintansa ja toimintaympäristö. Lapsi itse on osa toimintaa, vuorovaikutuksen aktiivinen osapuoli, joka vaikuttaa ympäristönsä toimintoihin. Lapsi

itse saa ympäristössä tapahtuvien muutosten myötä vaikutteita omaan käyttäytymiseensä ja kasvuunsa. Näin lapset ovat paitsi oman toimintansa, niin myös laajemman ympäristönsä tapahtumien suuntaajia. (Hujala – Lindberg – Nivala – Parrila – Tauriainen – Vartiainen 1999: 11-12.)

Lapsen kasvuympäristöjen välisen vuorovaikutuksen toimivuus on sekä perheen että päivähoidon kasvatuksen laadun keskeinen kulmakivi. Kontekstuaalisen kasvun näkökulmasta on erityisen tärkeää vuorovaikutus kasvuympäristöjen välillä, jossa lapsi aktiivisesti toimii. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi kodin ja päivähoidon välinen vuorovaikutus tai kodin ja kaveripiirin välinen vuorovaikutus. Olemalla aktiivinen osallistuja toimintaympäristöissään, lapsi itse vaikuttaa missä määrin ja minkälaista vuorovaikutusta kasvuympäristöjen välille rakentuu. Se missä määrin lapsen kasvatuksesta huolehtivat aikuiset kokevat kasvatuksen yhteisenä hankkeena, vaikuttaa lapsen laadukkaaseen kasvuun ja kehitykseen. (Brofenbrenner 1979: 6; Hujala 1999: 15.)

Pelkän kasvatustiedon saaminen ilman henkilökohtaista tukea saattaa heikentää vanhempien itseluottamusta kasvattajina. Kasvatusympäristöjen välisen yhteistyön tavoitteena on rakentaa kasvatuksellista jatkuvuutta, joka on tärkeä tekijä oppimis- ja kasvuympäristöjen laadukkuuden kannalta. Jatkuvuudella tarkoitetaan lapsen eri kasvuympäristöissä toimivien aikuisten yhteisiä kasvatusperiaatteita - ja tavoitteita. Sen lisäksi on tärkeää tarkastella sitä, miten lapsi toimii päivittäisessä elämässään eri ympäristöissä ja miten lapsen siirtymistä uuteen kasvuympäristöön voidaan helpottaa. (Cohran – Larner – Riley – Gunnarson - Henderson 1990: 14; Hujala 1999: 15.)

Päivittäin toistuvat toiminnot muodostavat lähikehityksen alueen ja selittävät sitä, miksi jatkuvuudella ja pysyvyydellä on suuri merkitys lapsen siirtyessä kotoa päivähoitoon ja päivähoidosta esiopetuksesta kouluun. Jokaisessa ympäristössä on omat päivittäin toistuvat perustoimintonsa, kuten ruokailu ja ulkoilu. Näistä päivittäin toistuvista toiminnoista ja tavoista toimia eri tilanteissa muodostuu lapselle arkielämän ”käsikirjoitus”, joka auttaa häntä ymmärtämään, mitä tapahtuu ja miten hänen ja muiden ympäristön ihmisten oletetaan käyttäytyvän. Lapsi kykenee paremmin keskittymään siihen mitä ollaan käsittelemässä ja opettelemassa, kun toimintatavat ovat lapselle tuttuja rutiineja. (Hujala 1999: 15.)

4.3 Kasvatuskumppanuus maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa

Yhteistyön kehittäminen ja kasvatuksellisen kumppanuuden muodostaminen varhaiskasvatuksen henkilöstön ja monikulttuuristen vanhempien välille tukee lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Jotta vanhempien ja henkilöstön kasvatuksellisten tavoitteiden saavuttaminen olisi mahdollista, tulee muodostaa yhteisesti jaettu näkemys suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja sisällöstä. Henkilöstön tulee kehittää toimintaa ja menetelmiä, jotka tukevat maahanmuuttajataustaisten lasten parissa tapahtuvaa toimintaa sekä auttavat monikulttuurisia perheitä liittymään mukaan arjen toimintoihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007: 30-31.)

Yksisuuntainen tiedottaminen ei mahdollista vanhempien osallisuutta. Kasvatuskumppanuuden perusidea on etsiä vanhempia aktivoivia ja osallistavia yhteistyö- ja viestintätapoja. Aito vuoropuhelu on molemmin puolista kuulemista ja siitä syntyy lapsen tuntemus ja yhteinen luottamus. (Järvinen 2009: 118.)

Hyvät ja asianmukaiset tulkkaus- ja käännöspalvelut antavat mahdollisuuden tasavertaiseen asioimiseen päiväkodin henkilöstön kanssa ja ne takaavat sekä asiakkaan että työntekijän oikeusturvan (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007: 31). Sujuva kommunikointi erikieltä puhuvan vanhemman ja päiväkodin työntekijän välillä kehittää luottamuksen syntymistä ja täten vahvistaa yhteistyötä näiden osapuolten välillä.

Kasvatuskumppanuussuhde kehittyy arjen tilanteissa. On tärkeää vaihtaa kuulumisia päivittäin tuonti- ja hakutilanteissa. Perheen arvoihin ja toimintatapoihin tulee tutusta pidemmällä aikavälillä hitaasti edeten, jotta luottamus kasvaisi. Työyhteisössä on myös hyvä pohtia, millainen kumppanuuskulttuuri yhteistyön käytännöistä muodostuu. Ovatko vanhemmat mukana aktiivisina osallistujina, ja kuinka esimerkiksi ratkomalla ongelmia yhdessä voidaan lujittaa kasvatuskumppanuutta. (Järvinen 2009: 119.)

5 KASVATUSKUMPPANUUTTA OHJAAVAT PERIAATTEET

5.1 Kuuleminen

Vuoropuhelussa keskeisiä asioita on kuuntelu ja toisen kuuleminen. Suhde on kuuleva kun asetutaan kuulemaan toisen ihmisen asiaa, ajatuksia ja puhetta. Se on eläytyvää kuuntelemista ja keskittymistä joka näyttäytyy toiselle aitona kiinnostuksena, empaattisuutena ja rehellisyytenä. Kuuntelijan on kyettävä luomaan turvallinen ja myönteinen ilmapiiri hänen ja puhujan välille. Kuuntelijan on myös kyettävä ottamaan riskejä ja siedettävä erilaisia tunnetiloja, kuten suuttumusta, ahdistusta, hämmennystä. (Kaskela – Kekkonen 2006: 32.) Lapsen päivähoitoon tuonti- ja hakutilanteet saattavat olla kasvatuskumppanuuden kannalta tärkeitä.

Kuunteleminen on tärkeää myös työn tehokkuuden kannalta. Jos lapsen tilanteeseen löydetään heti alussa luova ratkaisu yhdessä lapsen vanhempien kanssa, todennäköisyys säästää myöhemmissä palveluissa on huomattava. Lasta on sitouduttu kuulemaan kaikissa häntä koskevissa asioissa myös lapsen oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa. (THL 2010.)

Perheiden ja päivähoidon henkilöstön kohdatessa tilanteessa on kaksi vaihtoehtoa. Ammatilainen joko pyrkii mahdollisimman nopeasti määrittämään, mistä on kysymys ja mitä täytyy tehdä, tai hän alkaa kuunnella perhettä. Taho, jota ammatilainen palvelee ja joka määrittelee tarvitsemansa, on perhe. (THL 2010.) Kuuntelemalla perheen tarpeita saavutetaan ensimmäinen askel kohti kasvatuskumppanuuden toteutumista.

Lapsen ollessa varhaiskasvatusikäinen, hänen tarpeidensa ymmärtäminen on vanhempien ja ammatilaisen tehtävä. Lapsen tai vanhempien ääntä ei kuitenkaan ole aina helppo kuulla. Yksi päivähoidon ammattilaisten tehtävistä on auttaa tätä ääntä tulemaan kuulluksi. Kun lapsi kasvaa, hän pystyy paremmin kertomaan itse kokemistaan tarpeista. (THL 2010.)

5.2 Kunnioitus

Ihmisillä on halu tulla hyväksytyksi ilman ehtoja sellaisena kuin on. Kunnioittava asenne on toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä. Avoin ja myönteinen asenne auttaa ihmistä ymmärtämään, että häntä kunnioitetaan ja arvostetaan omana itsenään.

Ihmisten on usein helpompi hyväksyä toimintatavat jotka ovat lähellä heidän omiaan. Erilaisen perheen, erilaisen perhekulttuurin ja erilaisten arvojen kunnioittaminen saattaa olla haaste, jos ne eriävät omista ajatuksista huomattavasti. Kuuntelemisen kautta voidaan oppia hyväksymään, ymmärtämään ja kunnioittamaan toisia ihmisiä. Toimimalla ja puhumalla rehellisesti ja avoimesti osoitetaan toiselle kunnioitusta. Toiselle merkittävien asioiden salaaminen on viesti kunnioituksen ja arvostuksen puutteesta. (Kaskela – Kekkonen 2006: 34.)

Vanhempia kunnioittava kasvatuksen ammattilainen ymmärtää, ettei pysty tietämään heidän puolestaan, mitä he tarvitsevat. Tarpeiden selvittämiseen tarvitaan kuuntelevaa ja luovaa tilaa eli dialogia. Jokaisella ihmisellä on oma todellisuutensa. Ei ole olemassa ulkoista, yhteisesti todellista maailmaa, vaan jokainen havaitsee, aistii ja kokee tilanteet ainutkertaisina ja yksilöllisenä. (THL 2010.)

5.3 Luottamus

Luottamus rakentuu kuulemisen ja kunnioittamisen periaatteista. Luottamuksen syntyminen vaatii aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua. Useimpien vanhempien mielestä luottamus päivähoiton työntekijöihin rakentuu työntekijän ja lapsen välisestä suhteesta, siitä millä tavalla työntekijät välittävät tietämystään ja turvallisuutta lapsesta. Luottamus rakentuu myös vanhempien mahdollisuudesta vaikuttaa lapsensa hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyviin asioihin. Päivittäinen vuoropuhelu arjessa lapseen liittyvistä asioista luo pohjan luottamukselle ja mahdollistaa yhteisen ymmärryksen lapsesta. Kasvatuskumppanuuden keskeinen tavoite on luoda luottamuksellinen ilmapiiri työntekijöiden ja vanhempien väliselle vuoropuhelulle. (Kaskela – Kekkonen 2006: 36.)

5.4 Dialogi

Arkikielessä dialogilla tarkoitetaan kaksinpuhelua ja keskustelua. Dialogin ajatuksena on löytää jotakin todellisuuden osaa osapuolten välille. (Aarnio 1999: 32.) Dialogin päätavoitteena on saavuttaa uusi ja yhteinen ymmärrys ja ratkaisu, jota yksin ihminen ei kykene saavuttamaan. Sitä pidetään keskeisenä osana sosiaalisissa kommunikaatioissa, joiden muodot vaihtuvat eri kulttuureissa. Huomioitavaa on, että kaikki keskustelu ei ole luonteeltaan dialogista vaikka keskustelun pyrkimyksenä on tasa- arvoisuus osapuolten välillä. Tällöin dialogi jää piirteiltään monologiseksi, vaikka kyseessä olisi

kasvokkainen vuorovaikutus, jossa osapuolet reagoivat ja jakavat yhteisiä sosiaalisia ja kulttuurillisia merkityksiä. (Mönkkönen 2002: 33-34.)

Dialogissa hyväksytään, että ihmisillä on erilaisia näkemyksiä, eikä kenenkään näkemys voi olla kokonainen totuus. Parhaat ja luovimmat ratkaisut eri tilanteisiin löytyvät, kun erilaisille näkemyksille annetaan tilaa ja osapuolet saavat kokemuksen kuulluksi tulemisesta. Siksi myös lasta, nuorta ja perhettä olisi hyvä opetella kuuntelemaan heidän asioissaan. (THL 2010.)

Dialogin lähtökohta on kuulemisessa. Dialogi toteutuu tasa-arvoisessa puheessa, jossa osapuolten tietämys on yhtä arvokasta. Dialogiseen vuoropuheluun mahtuu erimielitä oleminen, suorapuheisuus ja rehellisyys, koska sitä kannattelee kuulemisen ja kunnioittamisen kokemus. Dialogisessa kasvatusilmapiiirissä on tärkeää luoda työntekijöiden ja vanhempien välille hyvä keskusteluilmapiiri. Kun kasvattajan ja vanhemman välille syntyy dialogi, vahvistaa se kahdenkeskisen yhteisöllisyyden kokemuksen sekä tunteen lapsen asiaan ja kasvatusprosessiin. (Kaskela – Kekkonen 2006: 38.) Päivähoidon henkilöstön tulisi pyrkiä aina dialogisuuteen, vaikka itse dialogi ei toteutuisi.

Tehokaskommunikaatio sisältää paljon muutakin kuin selkeän sanoman lähettämistä. Toisen ymmärtäminen on myös tärkeää. Usein pidetään kuuntelun taitoja itsestään selvinä niin, ettei niiden kehittämiseen tarvitse erikseen kiinnittää huomiota. Monet kommunikaatioon liittyvät ongelmat syntyvät siitä syystä, että kuuntelijat vähättelevät kuulemaansa, pitävät asioita yksinkertaisina ja itsestäänselvyyksinä tai unohtuvat ajattelemaan muita asioita. (Heikkilä - Heikkilä 2001: 105-106.)

Kuuntelu voidaan jaotella kolmeen eritasoon: empaattinen kuuntelu, kuullaan, mutta ei todella kuunnella ja kuunnellaan puuskittaisesti. Nämä tasot vaikuttavat kuuntelun tehokkuuteen. Tasot eivät ole selkeästi eroteltavissa toisistaan. Kuunteleminen voi edetä tilanteen aikana kolmannelta tasolta ensimmäiselle. Tällöin kuunteluun tulee tehokkuutta ja myös kuuntelun laatu paranee. (Duke – Gilley – Miller 2002: 3-4.) Empaattisella kuuntelemisen tasolla kuuntelijat luopuvat arvioimasta puhujan sanoja ja alkavat kokea tilannetta toisella tavalla. He pyrkivät näkemään puhujan käsityksiin ja näkökulmiin sisältyviä asioita, keskittyvät esityksen pääideaan. Erityisesti empaattisessa kuuntelemisessä näkyy ihmisen monipuolinen aktiivisuus. Kuuntelija yrittää asettua

puhujan asemaan ymmärtääkseen, mitä tämä todella kokee ja tuntee. (Heikkilä - Heikkilä 2001: 109.)

Kuullaan, mutta ei kuunnella – taso on tavallinen tilanne missä tahansa kommunikaatiossa. Silloin ihmisen lupaavalta näyttävä kommunikaatio nousee pintatasolle, eikä kuuntelija voi tavoittaa sanoman syviä merkityksiä, kuten oletuksia ja mielenvalmisrakenteita. Yritetään ehkä muodollisesti kuulla sanojan esitykset, mutta ei ponnistella niin paljon, että ymmärrettäisiin viestin keskeiset tarkoitukset. Kuuntelija saattaa kyllä pyrkiä kuuntelemaan loogisesti, mutta keskittyy enemmän sisältöön kuin tunteisiin. Puuskittain tapahtuvassa kuuntelemisessa ihmiset yleensä vuorotellen syvenyvät kuuntelemaan ja välillä kuunteleminen herpaantuu. He tiedostavat toisensa, mutta pääasiassa keskittyvät omiin maailmoihinsa. Kuunteleminen tarkoittaa yleisissä keskusteluissa odottamista, milloin saa itse puhua. Useat ihmiset kuuntelevat päivän aikana kaikilla tasoilla vaihdellen niitä tilanteiden ja oman kiinnostuksensa ja mielensä mukaan. Jos kuitenkin etsitään tehokkuutta kuunteluun, jokaisen tulisi kehittää itsessään empaattista kuuntelun tasoa. (Heikkilä - Heikkilä 2001: 109-111.)

Tavallisesta keskustelusta siirryttäessä dialogiin, on dialogiin osallistujien opeteltava tuntemaan itsensä sekä muiden osallistujien ymmärtämistä. Kun muutosprosessissa onnistutaan, tuottaa se osallistujille ainutkertaisen ja persoonallisen kokemusmaailman. Osallistujien aikaisemmat ja oikeina pitämät käsitykset saavat uusia merkityksiä, jonka vuoksi suhtautuminen asioihin muuttuu, mikä parhaimmillaan näkyy osallistujien arkipäiväisissä toiminnoissa ja käyttäytymisessä. (Heikkilä - Heikkilä 2001: 54.)

6 MONIKULTTUURISUUS

Maahanmuuttaja on yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä (Ikäläinen – Martiskainen - Törrönen 2003: 9). Monikulttuurisuudella tarkoitetaan eri kulttuurien tasa-arvoista rinnakkaiseloja. Monikulttuurisuuden rinnalla käytetään käsitteitä monietninen ja monikansallinen (Ikäläinen 2003: 9).

6.1 Kulttuuri

Kulttuurin käsitetään olevan tiettyyn yhteisöön kuuluvien ihmisten henkinen ja aineellinen todellisuus, joka muodostaa heidän koko maailmankuvansa ja elämäntapansa. Kulttuuri on kokonaisuus, joka koostuu aineellisesta ympäristöstä sekä tiedosta, uskomuksista, moraalikäsitteistä, laeista, tavoista ja tottumuksista, jotka omaksutaan samalla tavalla kuin äidinkieli. Jokainen kulttuuri on muotoutunut tarkoituksen mukaiseksi siinä ympäristössä, jossa se on kehittynyt ja jossa se vaikuttaa. Luonto, ilmasto sekä maantieteelliset, taloudelliset ja historialliset tekijät ovat vaikuttaneet kulttuurin muotoutumiseen. (Kanervo 2004: 8-9.)

Kulttuuritausta ohjaa yksilöiden käyttäytymistä ja vaikuttaa yksilöiden väliseen kanssakäymiseen ja viestintään. Kulttuuritaustasta puhuttaessa tulee huomata, että mikään kulttuuri ei ole täysin yhtenäinen, vaan jokaisen kulttuurin sisällä on alueellisia eroja ja eri perustein muodostuneita ala-kulttuureita. Saman kansan eri sukupuolien ja sukupolvien edustajien tavat hahmottaa maailmaa saattavat vaihdella suuresti. (Kanervo 2004: 8-9.)

Ihmisten erilaista tapaa ajatella ja tulkita asioita selitetään usein maailmankatsomuksella. Kulttuurille ominaisella maailmankatsomuksella tarkoitetaan kulttuurin arvoja ja normeja sekä sen jäsenten suhtautumista filosofisiin kysymyksiin, kuten uskontoon, maailmankaikkeuteen, elämän tarkoitukseen, kuolemaan, suhteeseen luontoon ja toisiin ihmisiin. Merkittävä osa maailmankatsomuksen muokkaajana on uskonnolla. Esimerkiksi suuri osa käsityksistä oikeasta ja väärästä, sallitusta ja kielletystä on johdettavissa uskonnosta. (Kanervo 2004: 8-9.)

Kulttuurien kohdatessa ihmiset joutuvat sopeutumaan muutoksiin. Ihmiskunnan kehitys on pitkälti seurausta tällaisista muutosprosesseista. Monikulttuurisuus on nykyään useimmissa maissa enemmän sääntö kuin poikkeus. (Liebkind 2000: 13.)

6.2 Kulttuurien välinen viestintä

Se kuinka hyvin ihmiset ymmärtävät toisten viestejä, vaikuttaa siihen kuinka hyvin kommunikointi onnistuu ihmisten välillä. Millä tavalla viestejä tulkitaan ja havaitaan on suurelta osin opittua ja kulttuurisidonnaista. Erot viestinnässä voivat johtua tietyille kulttuurille ominaisesta käyttäytymisestä, alakulttuurin vaikutuksesta ja yksilöllisestä käyttäytymisestä. Toisen ihmisen kunnioitus ja arvostaminen on ensiarvoisen tärkeää kulttuurien välisessä viestinnässä. Vilpitön halu vuorovaikutukseen johtaa yleensä kommunikoinnin onnistumiseen. Omien asenteiden ja ennakkoluulojen tiedostaminen on tärkeää, koska nämä vaikuttavat osaltaan siihen, mitä viestistä havaitaan ja miten se tulkitaan. Kulttuurien välisessä viestinnässä tulisi olla myös tietoinen viestintään vaikuttavista tekijöistä ja kommunikaatioeroista, koska niiden pohjalta monet väärinkäsitykset ja ristiriidat syntyvät. (Kanervo 2004: 15.)

Monissa kulttuureissa vallitsee tarkat säännöt siitä, miten ihmissuhteita luodaan ja miten niitä ylläpidetään. Vuorovaikutus ja kommunikointi ovat muodollisia, niihin liittyy monenlaisia sääntöjä ja käyttäytymiskuvioita. Toisissa kulttuureissa ihmisten kanssa käyminen on vapaampaa ja avoimempaa kuin toisissa. Vuorovaikutus – ja kommunikointitavoilla on yhteys kulttuurin yhteisöllisyys-yksilöllisyys -suuntautuneisuuteen ja kulttuurissa vallitsevaan valtaetäisyyteen. Eri kulttuureille ja ryhmille ominaisia kielellisen viestinnän tyyliä on luokiteltu vastakohtapareittain, kuten suora/epäsuora, runsasanainen/ytimekäs sekä henkilökeskeinen/asiakeskeinen. Viestinnässä pyritään välttämään toisen loukkaamista tai kiusalliseen asemaan saattamista viimeiseen asti. Kun puhujat käyttävät eri viestintätyylejä, saattaa puhujien kesken syntyä väärinkäsityksiä. Epäsuoraan viestintään tottunut voi tulkita puheen suoruuden töykeydeksi tai epäkohteliaisuudeksi. Toisaalta suorasta viestintäkulttuurista tulevan voi olla lähes mahdoton tulkita oikein epäsuoraa viestiä, jossa sanoma voi olla kätkeytyneenä hienovaraisiin vihjeisiin. Kulttuurilla on omat pelisääntönsä siitä, miten puhujan ja kuulijan vuorot vaihtuvat ja miten kuulija osoittaa olevansa mukana keskustelussa. Hiljaisuuden merkitys ja arvostus vaihtelee kulttuureittain. Joissain kulttuureissa hiljaisuutta arvostetaan ja sillä on positiivista merkitystä. Kulttuureissa on kiellettyjä puheenaiheita, joista ei sovi puhua, nämä vaihtelevat kulttuureittain. (Kanervo 2004: 15-16.)

Ei-kielellinen viestintä eroaa kulttuureittain samoin kuin myös se, kuinka suuren painon ihmiset sille antavat. Suoran ilmaisun kulttuureissa, joihin kuuluvat muun muassa skandinaaviset maat, kielellisellä viestinnällä on suuri merkitys ja puheella pyritään viestimään sanottava asia. Erityisesti merkityksellinen asia on katsekontakti, jota säätelevät kulttuuriset säännöt soveliaan katseen pituudesta sekä kenen sopii katsella ja ketä. Liiallinen tai liian vähäinen katsekontakti voi aiheuttaa väärintulkintoja riippuen siitä kuinka kyseisessä kulttuurissa katsetta tulkitaan. Ilo, suru ja muut perustunteet ovat yleismaailmallisia samoin kuin ilmeet niiden ilmaisemiseksi. Ilmeiden käytössä tunnetilan ilmaisijana on kulttuurin välisiä eroja siinä, voiko tunteita näyttää ja miten voimakkaasti niitä voi ilmaista. (Kanervo 2004: 15-17.)

6.3 Somalialainen kulttuuri

Somalia on yksi Afrikan yhtenäisimmistä maista kielen, etnisyyden ja uskonnon suhteen. Sen väkiluku on noin 9,6 miljoonaa. Lähes koko väestö on sunnimuslimeja ja islamilla on suuri merkitys ihmisten elämässä. (Kanervo 2004: 56.) Somalit ovat yksi heimo, joiden edustajia asuu myös Somalian ulkopuolella. Somalialainen on Somalian kansalainen. Kaikki Somalian kansalaiset eivät välttämättä ole somaleja. (Ikäläinen 2003: 10.)

Somalikansa on etnisesti yhtenäinen. Kansa jakautuu kuitenkin klaaniperheisiin, joissa jäsenyys perustuu isän kautta määriteltävään verisukulaisuuteen. Näiden klaaniperheiden sisällä on pienempiä alaryhmiä joille on ominaista yhteinen etu, keskinäinen avunanto ja sopimus yhteisvastuusta. Klaaniin kuuluminen määrittää yksilön identiteetin, velvollisuudet ja oikeudet muita sukuun kuuluvia kohtaan. Somalialaisten nimetkin korostavat kuuluvuutta isän sukuun: ensimmäisenä on oma etunimi, toisena isänetunimi ja kolmantena isoisan. (Kanervo 2004: 57.)

Islam yhdessä afrikkalaisen perinteen kanssa säätelee somalien päivittäistä elämää ja tapakulttuuria. Perinteisen somalikulttuurin taustana on paimentolaisuus. Yhteiskunnassa on vakiintunut sukupuolten välinen tehtävänjako. Miehellä on vastuu perheenulkopuolisten toimien johdosta, toimeentulosta ja työnjohdosta. Naisten maailma rajautuu perinteisesti kotiin, sukuun ja lähinaapuristoon. (Kanervo 2004: 57.)

6.4 Somalialainen perhekäsitys

Koraanin mukaan lapset ovat Allahin lahja. Lapsille opetetaan kulttuurin mukaisia normeja, käsityksiä, ja käyttäytymismalleja. Uskonnon opetus on osa perinteistä kasvatusta. Aikuiset tukevat lapsen kasvua muslimiyhteisön jäseneksi. Kulttuuriin ja islamiin kuuluvien arvojen ja tapojen välittäminen pienille lapsille on erityisesti äitien tehtävä. (Tiilikainen 2003: 33.)

Erityisesti lapsen ja äidin suhde on läheinen. Huoli lapsista on somaliäidin suurimpia huolenaiheita. Somaliassa oli aikuisilla suhteessa lapsiin toisenlainen turvallisuuden tunne kuin Suomessa. Tähän on vaikuttanut aikuisten jaettu vastuu lapsista sekä yhteinen uskonto. Yhteys tähän uskontoon on katkennut Suomessa kasvavilla somalilapsilla. Somalinuoret ovat alkaneet muistuttamaan enemmän suomalaisia nuoria, jotka viettävät yhä enemmän aikaa kodin ulkopuolella. Somalivanhemmat sen sijaan odottavat, että nuoret ottavat vastuuta kodinhoidosta samalla tavalla kuin Somaliassa oli tapana. Tytöt auttavat jo nuorena äitiään pienempien sisarusten hoidossa ja ruoan laitossa. (Tiilikainen 2003: 180.)

Somalivanhempien huoli lapsistaan on kasvanut sitä mukaan kun lapset ovat suomalaistuneet. Somalivanhemmat näkevät suomalaislasten viettävän aikaansa kaupungilla alkoholia juoden ja pelkäävät, että heidän lapsistaan tulee suomalaislasten kaltaisia. Vanhempien turvattomuuden tunnetta on lisännyt myös se, että somalipoikien välillä on ollut ajoittain kahinointia. Vanhemmat haluavat suojella erityisesti tyttöjä. Tytöllä on vain kaksi tietä ulos kodista; koulutus tai naimisiinmeno. Somaliassa pidettiin itsestään selvyytensä, että tyttö on neitsyt mennessään naimisiin. Suomessa somalivanhempien huoleksi on muodostunut pelko somalityttöjen mahdollisesta suomalaistytöjen seuraamisesta ja heidän ajautumisesta esiaviollisiin suhteisiin. Näin ollen he voivat menettää itsensä ja perheensä kunnioituksen. Lapsiin kohdistuu suuria odotuksia, heidän odotetaan käyttäytyvän kunnollisesti, opiskelevan ahkerasti sekä auttavan ja myös huolehtivan ikääntyvistä vanhemmistaan. (Tiilikainen 2003: 180-181.)

Tiilikainen (2003) kirjoittaa väitöskirjassaan, että somalivanhemmat ovat usein pettyneitä lapsiinsa, heidän käyttäytymiseensä ja kyvyttömyyteen kantaa vastuuta osana perhettä, somaliyhteisöä ja myös suomalaista yhteiskuntaa. Jos lapsi epäonnistuu, koetaan se koko yhteisön epäonnistumisena ja menetyksenä. Äidit saattavat kokea riittämättömyyttä äidin ja kasvattajan roolissa. Äideillä ei ole riittävästi aikaa, resursseja

ja voimavaroja tukea lapsiaan niin kuin he haluaisivat. Somaliassa kasvatusvastuu oli kollektiivisesti kaikilla aikuisilla. Somalivanhemmat kokevat usein, että Suomessa auktoriteetti lasten kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä on siirtynyt lasten vanhemmilta sosiaalityöntekijöille, lastensuojelulle tai terveydenhuollon työntekijöille, jotka määrittelevät mitä on hyvä vanhemmuus tai lapsen paras. Suomessa somalivanhempien arvovaltaa ovat heikentäneet lait ja säädökset. (Tiilikainen 2003: 181.)

6.5 Eettiset kysymykset

Opinnäytetyömme eettiset kysymykset liittyvät oleellisesti somalikulttuuriin ja sen kunnioittamiseen. Toteutuksen suunnitteluvaiheessa perehdyimme somalikulttuuriin, jotta osaisimme tunnistaa kulttuurieroja suhteessa omaan kulttuuriimme. Erityisesti islamin usko, joka on olennaisessa roolissa somalikulttuurissa sisältävät suurimmat kulttuurilliset erot verrattaessa suomalaiseen kulttuuriin. Tällaisia eroja ovat muun muassa pukeutuminen ja ruokavalio. (Tiilikainen 2003: 140,149.)

Eettiset asiat, joita jouduimme pohtimaan, liittyivät valitsemaamme kohderyhmään. Kohderyhmälle tuli tuoda ilmi, miksi olemme valinneet heidät tilaisuutemme osallistujiksi, jonkin toisen kulttuuriryhmän sijaan. Kerroimme heille myös, että kenenkään osallistujan henkilötietoja emme tuo julki. Tämän asian esille ottaminen osallistujien kesken loi luottamusta koko ryhmässä.

Eettiset kysymykset tuli ottaa huomioon myös käytännön järjestelyissä. Meidän tuli miettiä konkreettisia asioita, kuten kahvitarjoilun sisältöä, kuinka pukeudumme itse tilaisuuteen. Kaikissa päätöksissä, joita teimme, otimme huomioon somalinkulttuurin kunnioituksen. Mietimme luoko teettämämme rooliharjoitukset kulttuurillisia konflikteja, sillä islamin kulttuurissa muun muassa roolivaateleikkejä ei hyväksytä, koska uskomusten mukaan se saattaa tuottaa huonoa onnea. (Järvinen 2009: 106, 108.)

7 OSALLISUUS

7.1 Osallisuuden ulottuvuus

Järjestämämme tilaisuuden keskeisenä elementtinä oli osallisuus. Somaliäideiltä vaadittiin osallisuutta, jotta asettamamme tavoitteet toteutuisivat. Ollessamme ohjaajien roolissa tarkoituksenamme oli saada osallistujat osallistumaan, jonka kautta he pystyvät kokemaan osallisuutta. Saavuttaessaan osallisuuden, somaliäidit kykenevät sisäistämään tilaisuuden tarkoituksen ja sen tarjoaman sisällön, jolloin asettamamme tavoitteet toteutuisivat.

Yhteiskunnassamme on olemassa monia asioita, joissa ihminen voi olla osallinen tai osaton. Näitä ovat esimerkiksi perhe, ihmissuhteet, ja kulttuuri. Osallisuutta voidaan tarkastella yksilöllisestä sekä yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Osallisuus käsitteenä on vaikea määritellä, sillä osallisuus tarkoittaa ihmisille erilaisia eri asioita ja sen määritelmää on tutkittu vähän. (Adams 2008: 30.)

Jokaisella ihmisellä on oikeus osallisuuteen. Osallisuudella on monta oikeutettua periaatetta, joita tarkastelemalla voidaan perustella osallisuuden olemassaoloa. Nämä perusteet ovat seuraavanlaiset: jokaisella ihmisellä on oikeus osallisuuteen, ihmiset hyötyvät osallisuudesta, ihmisten ihmissuhde- ja sosiaaliset taidot kehittyvät ja ihmiset oppivat demokraattisia tapoja työskennellä toistensa kanssa. (Adams 2008: 31-32.)

7.2 Osallisuus voimaantumisen mahdollistajana

Monessa yhteydessä osallisuus yhdistetään osallistamiseen. (Gretschel 2002: 125). Osallisuus nähdään osallistumisen jatkumona ja sillä on syvällisempi ulottuvuus kuin osallistumisella. Ihmisen ollessa aktiivinen on hän myös osallinen. Osallisuudessa ihminen voi myös voimaantua. Voimaantuminen nähdään ihmisen voimavarana, jolloin ihminen pystyy hallitsemaan elämäänsä, saavuttamaan ja asettamaan tavoitteita. Voimaantuessaan ihminen pystyy auttamaan itseään ja muita lisäämään elämänsä laatua. (Adams 2008: 31,83.)

Osallisuuden ja voimaantumisen mahdollistumiselle oleellinen asia on ilmapiiri, joka vallitsee ryhmän keskuudessa. Voimaantuminen vaatii ilmapiiriltä luottamusta, avoimuutta ja turvallisuutta, jotta osallistuja voi kokea arvostusta. Näitä kaikkia

ydinasioita vaaditaan ilmapiiriltä, jotta yksilö voi sisäisesti voimaantua. Ilmapiiri on avain asemassa voimaantumisprosessissa, jolloin yksilöllä syntyy sisäinen halu yrittää parhaansa ja ottamaan vastuun itsestään ja muun ryhmän hyvinvoinnista. Tämä tapahtuu käyttämällä ennakkoluulottomasti ja luottavaisesti omaa toimintavapautta. (Siitonen 1999.)

Sisäisessä voimantunteen saavuttamisessa yksilön vapaus ja itsenäisyyden kokeminen ovat prosessissa keskeisinä käsitteinä. Myös kontekstiin eli toimintaympäristöön ja yhteisöön liittyvillä kokemuksilla on keskeinen rooli voimaantumisen kokemuksessa ja erityisesti koko voimaantumisprosessin ylläpitämisessä ja yksilön vahvistumisessa. Voimantunteen kategoriat eli vapaus, vastuu, arvostus, luottamus, konteksti, ilmapiiri ja sen myönteisyys ovat keskeisessä vuorovaikutuksessa voimaantumisprosessissa. Jos näissä kategorioissa on puutteita, voi voimaantuminen heikentyä tai kokonaan estyä. Tavoitteellisessa voimaantumisprosessissa kaikki kategoriat sisäisessä voimantunteessa tukevat yksilön voimavarojen kasvua. (Siitonen 1999.)

Osallisuudella voidaan tarkoittaa kuulumisen ja mukanaolon tunnetta. Ihminen on sosiaalinen olento, joka haluaa kuulua, olla mukana ja kokea ennen kaikkea osallisuutta. Yksilön näkökulmasta osallisuudella tarkoitetaan yksilön tunnetta ja kokemuksia osallisuudesta. Osallisuus on kokemuksellista ja jaettua. Siinä on kysymys syvällisestä, identiteettiin ulottuvasta kokemuksesta tai jäsenyyden tunteesta yhteisössä ja mahdollisuudesta olla kehitettävästi mukana yhteisöllisissä prosesseissa ja toiminnoissa. (Harju 2004.) Osallisuus koostuu oikeudesta saada tietoa itseä koskevista suunnitelmista, päätöksistä, ratkaisuista, toimenpiteistä ja niiden perusteluista sekä mahdollisuuksista ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa näihin asioihin. Osallisuudessa vastavuoroisuus on oleellista, jotta osallisuutta voi tapahtua. (THL 2010).

Osallisuuden mahdollistamiseksi vaaditaan siltä tiettyjä elementtejä. Se vaatii vuorovaikutusta, kuuntelemista, yhteistä kieltä, jolla kommunikoida sekä aitoa kiinnostusta osallisuuteen sekä sen aiheeseen (THL 2010). Osallisuus käsittää monia elementtejä. Voidaan sanoa, että osallisuus on läsnäoloa ja vuorovaikutusta ja se perustuu tasa-arvoiseen ja yhteiseen tietoon. Se on tunne ja kokemus joukkoon kuulumisesta. Se on myös tekemistä, kokemista ja tiedon välittämistä. Osallisuudella tarkoitetaan ihmisen mahdollisuutta vaikuttaa yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja itseään koskeviin päätöksiin. (THL 2010.)

8 TYÖN TOTEUTUS

8.1 Prosessin käynnistyminen

Aloitimme opinnäytetyöprosessin keväällä 2010. Olimme aluksi yhteydessä Chilli-projektin henkilökuntaan ja projektin koordinaattoriin. Heillä oli kokemusta ja taitoa työskentelystä maahanmuuttajien kanssa, jonka vuoksi otimme yhteyttä heihin ja sovimme tapaamisen. Olimme palaverissa toimintakeskus Mellarissa projektin henkilöstön kanssa koskien opinnäytetyömme aihetta. Halusimme kartoittaa työmme kannalta oleellisia asioita, kuten kuinka rajata aihetta, kenelle maahanmuuttaja ryhmälle suunnata tilaisuus ja mitä muuta pitäisi ottaa huomioon. Palaveri auttoi meitä etenemään työssämme, sillä heiltä saimme eri sosiaalialan ammattilaisten yhteistietoja, ideoita ja myös tukea työllemme.

Chilli- projektin työntekijöiltä saimme idean tilan saannin suhteen. Otimme yhteyttä Meri-Rastilan nuorisotaloon, jotka olivat valmiita antamaan tilat käyttöömmme ilmaiseksi. Tilana toimi iso sali, jossa on lava. Nuorisotalolta saimme myös käyttöön ilmaiseksi av- laitteet ja kahvitusastiat.

Toukokuussa 2010 olimme yhteydessä Haruspuistoon, joka on Meri-Rastilassa sijaitseva asukaspuisto. Haruspuistossa kokoontuu somaliäitien ryhmä kerran viikossa. Kävimme kertomassa järjestettävästä tilaisuudesta Haruspuiston henkilökunnalle, jotta saisimme osallistujia paikalle. Somaliäitien ryhmän kokoontuminen oli peruuntunut kyseisenä päivänä, mutta henkilökunta oli yhteistyökykyinen ja valmis auttamaan meitä informaation levityksessä. He kertoivat somaliäideille tulevasta tapahtumasta ja lupasivat auttaa myös tilaisuuteen tarkoitettujen kutsujen jaossa.

Kesän jälkeen alku syksystä olimme yhteydessä Meri-Rastilassa sijaitseviin päiväkotikiiskareihin ja Kajuuttaan. Kerroimme päiväkotien johtajalle tulevasta tapahtumasta ja saimme tukea työmme sisällölle. Palavereissa kävimme läpi tilaisuuden sisältöä ja päiväkodin johtaja sai kertoa omia toiveitaan tilaisuuden sisällön suhteen ja samalla hän kertoi meille oleellista tietoa somalivanhemmista ja heidän kanssaan työskentelyä.

Olimme työn käynnistyessä päättäneet, että haluamme tilaisuuteen tulkin. Prosessin aikana haimme rahoitusta tulkkiin eri sosiaalialan toimijoilta. Rahoitusta emme yrityksistä huolimatta saaneet. Näin ollen tulkin saaminen aiheutti haasteita, koska

meillä ei ollut rahoitusta. Lähetimme tarjouspyyntöjä Helsingin alueen tulkkausfirmoihin, mutta tarjoukset nousivat liian suureksi budjettiamme ajatellen. Jouduimme jo välillä pohtimaan vaihtoehtoa, jossa meillä ei olisi tulkkia. Koimme kuitenkin, että tulkki on hyvin oleellinen osa tilaisuutta ja päätimme, että voimme kustantaa itse tulkin tiettyyn summan asti. Alku syksystä lähetimme sähköpostia Somaliliitolle, josta kyselyymme tulkista vastattiin myöntävästi. Tulkin palkkioksi sovimme 80 euroa.

HOK Elannolta saimme kahvituspaketin, johon kuuluu mehut, kahvit ja kertakäyttöastiat. Rahoituksen puutteen takia kustansimme itse tilaisuudesta koituneet kulut, johon sisältyi tulkki, kahvitus, sekä kutsuihin, palautelomakkeisiin, Päiväohjelma-paperiin ja ohjelmarunkoon tarvittavat paperit. Kuluja tilaisuudesta tuli kokonaisuudessaan noin 100 euroa.

8.2 Tilaisuuden toteutus

Järjestämämme tilaisuus toteutettiin Meri-Rastilan nuorisotalolla torstaina 30.9.2010. Suunnittelimme tilaisuuden ajankohdaksi aamupäivän, kello 10.00- 13.00. Itse saavuimme paikalle jo kello 8.30 laittamaan käytännön asiat kuntoon, kuten av- laitteet, tuolit ja kahvituksen.

Toisen odottaessa tulkkia sisällä, toinen meni jakamaan kutsuja Meri-Rastilan torille, sillä kellon ollessa jo 10.00 paikalla ei ollut vielä yhtään osallistujaa. Kutsujen jako oli heikonlaista, sillä torilla oli vain yksi somaliäiti, jolle saimme annettua kutsun.

Kellon lähentyessä kymmentä olimme saaneet hoidettua käytännön asiat ja jäimme odottamaan tulkkia, jonka oli tarkoitus saapua sovitusti kello 9.40. Tällöin meillä olisi ollut aikaa käydä yhdessä tulkin kanssa läpi päivän ohjelma ja ohjelmarungon sisältö. Tulkki saapui kello 10.10.

Tulkin ollessa myöhässä kävimme läpi tilaisuudessa läpikäytävät asiat nopeammin kuin oli alun perin tarkoitus. Tulkin kanssa sovimme, että hän kääntää mahdollisimman paljon somalinkielelle ja aina tarvittaessa tarkentaa käsiteltäviä asioita.

Kellon ollessa 10.20 ketään ei ollut saapunut paikalle. Lopulta menimme yhdessä, mukaan lukien tulkki, torille. Vastaamme tuli kaksi somaliäitiä. Lähestyimme heitä, ja

he kertoivat olevansa tulossa nuorisotalossa järjestettävään tilaisuuteen. He soittelivat samalla tuttavilleen, jotka olivat myös matkalla tilaisuuteen.

Menimme yhdessä äitien kanssa nuorisotalolle ja ohjasimme heidät sisään. Odotellessamme muita, jaoimme heille päivän ohjelman. Muiden äitien saapuessa paikalle ja aloittaessamme tilaisuuden, kello oli jo 10.45. Tilaisuuden alkaessa paikalla oli seitsemän äitiä ja yksi alle kolmevuotias lapsi. Tilaisuuden alkuvaiheessa paikalle saapui kaksi äitiä lisää kahden varhaiskasvatusikäisen lapsen kanssa.

Tilaisuuden aloittamisajankohdan siirtyessä 45 minuuttia eteenpäin, jouduimme nopeasti päättämään, mitkä asiat jätämme toteuttamatta. Alkupuheen ja päivänohjelman läpikäymisen jälkeen tarkoituksena oli tehdä kaksi tutustumisharjoitusta, mutta päätimme jättää toisen toteuttamatta ajan vähäisyyden vuoksi.

Tutustumisharjoitus jonka toteutimme, oli yksinkertainen ja siihen oli kuulijoiden helppo osallistua. Harjoituksessa heitimme palloa toisillemme. Pallon osuessa kohdalle, sai osallistuja kertoa oman nimensä, mistä sai tiedon tilaisuudesta ja millä mielellä on tilaisuuteen saapunut. Tämän harjoituksen tarkoituksena oli luoda ryhmään rentoutta ja antaa samalla meille tietoa siitä, mistä he saivat informaatiota tilaisuudesta.

Alkuharjoituksen jälkeen avasimme päivähoitoon olennaisesti liittyviä käsitteitä. Toinen seisoi lavan edessä luennoimassa ja toinen meistä oli koneella PowerPointin käyttäjänä. Puolesta välissä käsitteiden avaamista vaihdoimme osia.

Aluksi avasimme lyhyesti PowerPointin avulla mitä varhaiskasvatus on. Sen jälkeen kävimme yhdessä läpi käsitteet, VASU= Varhaiskasvatussuunnitelma, kasvatuskeskustelu, lapsen tuonti- ja hakutilanteet ja vanhempainilta.

Käsitteiden avaamisen jälkeen keskustelimme kyseisistä aiheista ja päivähoidosta yleensä. Keskustelun tiimoilta pyrimme saamaan tietoa siitä, millaisia kokemuksia heillä on kyseisistä aiheista, päivähoidosta ja miten he haluaisivat päivähoitoa kehitettävän. Keskustelun jälkeen siirryimme puolen tunnin kahvitauolle, jonne olimme itse leiponeet omenapiirasta ja kasvispiirasta.

Tauon jälkeen siirryimme osioon, jossa osallistujat saivat parin kanssa miettiä jonkin asian, joka tulee mieleen päivähoidosta. Tämän jälkeen parit tulivat vuorotellen

piirtämään tai kirjoittamaan fläppitaululle ne asiat tai tunteet, jotka tulivat mieleen annetusta aiheesta. Kaikki osallistujat eivät halunneet tulla piirtämään ja jotkut halusivat piirtää useamman kerran. Parityöskentelyn sijaan koko ryhmä osallistui toimintaan ja ryhmä keskusteli mielummin yhdessä kuin vain parin kanssa. Tuotoksina fläppitaululle tuli piirustuksia, joissa oli äiti ja lapsi käsi kädessä, päiväkotirakennuksia, keinoja ja hiekkalaatikko. Suomenkieltäkin taululle tuli vaikka heille annettiin mahdollisuus kirjoittaa myös somaliankielellä. Nämä kirjoitetut lauseet fläppitaululle olivat *”minä hain lapsi päiväkotissa”, ”lapset tukaa päiväkotia”, ”lapset leiki kainu”, ”heiko laatiko”*.

Piirtämisen jälkeen näyttelimme tilanteen päivähoidon arjesta ja osallistujien tuli tarkkailla ja havainnoida tilannetta. Näyttelimme lapsen haku tilanteen, jossa äiti hakee lapsen päiväkodista kiireellä. Osallistujien tuli ensin havainnoida ja sen jälkeen kertoa mikä heidän mielestään meni kohtauksessa vikaan ja mitä olisi voinut tehdä toisin. Keskustelimme esiin nousseista asioista. Osallistujilla oli vahvoja mielipiteitä siitä kuinka työntekijän kuuluisi toimia, mutta ymmärsivät myös sen, että työntekijöiden resurssit voivat olla riittämättömät. Tämän harjoituksen tarkoituksena oli tuoda esille niitä asioita, jotka voivat estää tai edistää kasvatuskumppanuutta. Pohdimme yhdessä minkälaisen käyttäytymisen he kokevat hyväksi henkilökunnan puolelta ja miten he kokevat, että heidän tulisi käyttäytyä esimerkiksi lapsen hakutilanteessa. Viimeisen harjoituksen synnyttämän keskustelun ansiosta saimme tietoa siitä, millaisia kokemuksia heillä päivähoidosta on ja mitä päivähoidossa voisi heidän mielestään kehittää.

Lopuksi pyysimme palautetta tilaisuudesta. Meillä oli palautelaput, mutta osallistujien heikon suomenkielentaidon vuoksi he eivät olleet halukkaita antamaan kirjallista palautetta. Tämän vuoksi pyysimme osallistujilta vain suullista palautetta.

8.3 Tilaisuudessa nousseita keskeisiä asioita

Seuraavat asiat ovat nousseet tilaisuudessa käydyistä keskusteluista ja havainnoinnista. Erityisesti somaliäidit painottavat tulkin tärkeyttä ja kulttuurin kunnioitusta päivähoidossa. Esille nousi myös vuorovaikutuksen lisääminen päiväkotien henkilöstön kanssa ja päiväkodin toiminnallisuuden lisääminen.

Somaliäidit kokevat, että tulkin saaminen ja järjestäminen täytyisi olla itsestäänselvyys. Heidän mielestään tulkin puuttuminen tuo turhautumisen tunnetta. Heidän mielestään, he eivät saa tarpeeksi tärkeää informaatiota heidän lastaan koskevissa asioissa, vaikka he osallistuvat vanhempainiltoihin. Somaliäidit kokevat myös, että vastuu tulkin saamisesta on heillä, koska heidän täytyy itse pyytää päiväkodin henkilöstöltä tulkkia. Keskustelut lapsesta jäävät heidän mukaansa vain arkiselle ja yleiselle tasolle, eikä keskusteluissa päästä syvemmälle yhteisen kielen puuttumisen takia.

Tilaisuudessa kehittyi keskustelua kulttuurin kunnioittamisesta. He nostavat esille erityisesti juhlapyhät, kuten joulun, jolloin heidän lapsensa joutuvat vanhempien toiveista huolimatta osallistumaan joulunviettoon. Heidän mielestään päiväkodissa tulisi olla lisäresursseja, jotta eri uskontokuntaan kuuluvilla olisi mahdollisuus olla päivähoidossa ilman osallistumispakkoa liittyen kristillisten juhlapyhien viettoon. Heidän mielestään päiväkodin henkilöstö toimii usein välinpitämättömästi näissä tilanteissa.

Osallistujat kertoivat lapsen hakutilanteista, joissa tarkoituksena on vaihtaa lasta koskevat, päivän aikana tapahtuneet kuulumiset. Näissä tilanteissa heille kerrotaan usein pelkästään negatiivisia asioita lapsesta, kuten lapsen kiukuttelusta tai lapsen on ollut vaikea rauhoittua päiväunien aikana. Äidit kokevat, että heille on tärkeää kuulla myös lapsen päivästä positiivisia asioita, kuten onnistumisista ja oppimisesta. Heidän mielestään päiväkodin henkilöstön kokemat arkiset asiat ovat itsestäänselvyksiä, mutta heille vanhempina hyvin tärkeitä.

Somaliäidit haluaisivat konkreettisia kasvatusneuvoja päiväkotien henkilöstöltä. Heidän mielestään osaava ja ammattitaitoinen henkilöstö voisi jakaa enemmän taitoja ja tietämystä vanhemmille lasten kasvatuksesta, sillä suomalainen kasvatus poikkeaa osittain somalialaisesta kasvatuskulttuurista. Suomalainen kasvatuskulttuuri painottuu lapsilähtöiseen näkökulmaan, jossa lapsi saa olla lapsi ja leikki on keskeisessä osassa lapsen toimintaa. Somalialaisessa kulttuurissa lapsi osallistuu jo pienestä alkaen arjen toimintoihin ja kodin askareisiin, jolloin leikille jää vähän tai ei ollenkaan aikaa. (Tiilikainen 2003: 179).

Vanhempainilta-keskustelun yhteydessä tuli ehdotuksia toiminnallisuuden lisäämisestä päiväkodeissa. Kerroimme esimerkin päiväkahvi-toiminnasta, jota Meri- Rastilan alueen Kajuutta ja Katiska päiväkodit ovat käyttäneet aikaisemmin keinona saada

vanhempia osallistumaan päiväkodin toimintaan. Tämä sai osallistujat kiinnostumaan tämän kaltaisen toiminnan lisäämisestä. Päiväkahvi- toiminnan ideana on tarjota lasten vanhemmille aamupäivällä kahvit, koska vanhempainiltoihin saapuu vähän osallistujia. Äitien mielestä tämä olisi hyvä toiminnan muoto, jonka voi ottaa takaisin käytäntöön. Heidän mielestään olisi hyvä, jos päiväkodissa järjestettäisiin yhteistä toimintaa vanhemmille ja lapsille, kuten myyjäisiä. Näin heillä olisi parempi mahdollisuus tutustua muihin vanhempiin ja päiväkodin henkilöstöön.

9 ARVIOINTI

9.1 Varhaiskasvatustilaisuuden arviointi

Tilaisuuden ja tavoitteidemme arvioinnin tukemiseksi olemme käyttäneet havainnointia ja somaliäideiltä saamaamme suullista palautetta. Laadimme tilaisuuteen myös kirjallisen palauteapua, mutta somaliäitien heikon suomenkielentaidon vuoksi päätimme luopua kirjallisen palautteen pyytämisestä joten tyydyimme pelkkään suulliseen palautteeseen.

Tilaisuudessa jaoin tyotehtävät siten, että toisen puhuessa tai ohjaamassa harjoituksia, toinen meistä siirtyi havainnoitsijan rooliin. Havainnoimme tilaisuutta kirjaamalla ylös työllemme oleellisia asioita. Havainnoimalla saimme esille sellaista tietoa tilaisuudesta ja osallistujista, joita emme olisi saaneet ilman havainnointia.

Asetimme toteuttamallemme tilaisuudelle tavoitteita, jotka tukivat työn toteutumisen mahdollisuutta. Tavoitteenamme oli saada somaliäideiltä palautetta päivähoidon kentälle sen toiminnoista ja kehitettävistä alueista. Tavoitteen onnistumiseksi, täytyi meidän saada paikalle osallistujia. Onnistuimme saamaan paikalle yhdeksän somaliäitiä, joista kolmella oli mukana alle kolmivuotiaita lapsia. Itse olemme tyytyväisiä osallistujien määrään, sillä tavoitteenamme oli saada 6-12 osallistujaa paikalle. Osallistujien määrä selittyi kolmen Meri-Rastilan alueen päiväkodin ja asukaspuisto Haruspuiston jakamalla kutsuja ja kertomalla varhaiskasvatustilaisuudesta somaliäideille.

Tilaisuudessa kaikki ei toteutunut suunnitelmien mukaisesti. Suurin vastoinkäyminen oli aikataulun suhteen. Jouduimme siirtämään tilaisuuden toteutumista syyskuun alusta syyskuun loppuun, koska somalit viettivät alku syksystä islamin uskontoon kuuluvaa Ramadania. Oletimme, että Ramadanin takia emme olisi saaneet tarpeeksi osallistujia paikalle. Myös tilaisuuden aloitusajankohdan kanssa tuli vastoinkäymisiä. Tilaisuuden piti alkaa kello 10.00, mutta osallistujia ei ollut saapunut vielä tuolloin. Pääsimme aloittamaan tilaisuuden vasta kello 10.45, koska silloin melkein kaikki osallistujat olivat saapuneet paikalle. Nämä haasteet olisimme voineet välttää perehtymällä vielä paremmin somalialaiseen kulttuuriin. Meri- Rastilan nuorisotalon työntekijät olivat kuitenkin ymmärtäväisiä muutoksien suhteen.

Saamamme suullisen palautteen avulla saimme selville tilaisuuden kehittämisideat. Tilaisuuden loppuosiossa kysyimme osallistujilta heidän kokemuksiaan tilaisuudesta ja mitä kehitettävää tilaisuudessa oli. Heidän mielestään tilaisuudessa ei ollut mitään kehitettävää tai huonoa, vaan tilaisuus oli kokonaisuudessaan hyvä ja aihe hyödyllinen. Heillä oli toiveena osallistua enemmän tilaisuuksiin, joissa käsiteltäisiin perhekeskeisiä teemoja. He toivoivat samanlaista tilaisuutta koulun aloittamisesta, koska heidän tietämys koulun aloittamiseen liittyvistä asioista on heikko. Suullisesta palautteesta voimme päätellä, että somaliyhteisössä on kysyntää toiminnallisille tilaisuuksille, jotka käsittelevät perhe-elämää.

Hyvästä palautteesta huolimatta, mielestämme tilaisuus olisi voinut toteutua paremmin. Tarkalla suunnitellulla ja osallistujien määrän varmistamisella olisimme välttyneet erilaisilta haasteilta. Jos olisimme varmistaneet osallistujien määrän, olisimme voineet varautua kaikkiin tilaisuutta koskeviin konkreettisiin asioihin, kuten aikataulutukseen. Osallistujien saapuminen paikalle myöhässä aiheutti sen, että alkuperäisiä suunnitelmia jouduimme muuttamaan nopeasti ja tilaisuuden edetessä eteen tuli tilanteita, joissa jouduimme improvisoimaan. Improvisointia tapahtui varsinkin toiminnallisten harjoitusten kohdalla. Ilmapiiri oli rento ryhmän keskuudessa, mutta luottamuksen ollessa puutteellinen, jouduimme soveltamaan viimeistä rooliharjoitusta. Sen sijaan, että olisimme saaneet osallistujat näyttelemään, helpotimme tilannetta ja näyttelimme itse. Saimme hyvin keskustelua aikaiseksi näyttelemästämme kohtauksesta vaikka alkuperäinen suunnitelma ei pitänytkaan.

Asettamamme tavoitteet tilaisuuden suhteen toteutuivat mielestämme kokonaisuudessaan hyvin. Saimme somaliäideiltä palautetta vietäväksi päiväkoteihin, saimme osallistujia paikalle sopivasti ja käytännön asiat, kuten kahvitus, av-laitteiden käyttö ja tilan saaminen onnistuivat hyvin. Myös tilaisuuden ohjelmavaihtelun pohjalta laatiimme Ohjelmavaihteluvihkon tekeminen onnistui hyvin. Se sisältää tilaisuuden järjestämiselle olennaiset elementit eli itse ohjelmavaihtelun, toiminnallisten harjoitusten ohjeet, aikataulutuksen ja somaliäideiltä saadun palautteen päivähoitolle. Vihko on mielestämme visuaalisesti ja sisällöllisesti onnistunut tuotos, jota päivähoitoalan ammattilaiset ja sosiaalialan opiskelijat voivat käyttää työvälineenä. Mielestämme vihkoa voidaan käyttää myös sosiaalialan muille asiakasryhmille, kun vihkon sisältöä sovelletaan käyttötarkoitukseen sopivaksi.

Onnistuimme luomaan tilaisuuteen rennon ilmapiirin jännityksestä huolimatta. Rentous ei luonut täysin luottamuksellista ilmapiiriä, jonka tiedostimme jo suunnitteluvaiheessa. Täyden luottamuksen saavuttaminen toteutuisi, jos järjestettäviä tilaisuuksia olisi voitu toteuttaa useampia ja toiminnallisten harjoitusten määrää lisätty, jolloin somaliäidit olisivat voineet tutustua meihin ja toisiinsa enemmän. Tällöin luottamus olisi ajan kuluessa kasvanut.

9.2 Opinnäytetyön prosessin arviointi

Opinnäytetyön prosessin käynnistyttyä hieman alle vuosi sitten, olimme hyvin tietämättömiä siitä miten paljon joutuisimme tekemään töitä opinnäytetyömme vuoksi. Opinnäytetyön aiheen valinta tuntui todella haastavalta, koska ideoita oli loputon määrä. Olimme kuitenkin hyvissä ajoin päättäneet haluavamme tehdä toiminnallisen opinnäytetyön, koska olemme molemmat enemmän toiminnallisesti kuin teoreettisesti orientoituneita. Kohderyhmämme hahmottui ensimmäisten viikkojen aikana. Valitsimme maahanmuuttajat kohderyhmäksi monikulttuurisuuden kiinnostaessa meitä molempia. Halusimme valita kohderyhmän, jonka osallistujien kulttuurista poikkeaa omasta suomalaisesta kulttuuristamme. Somalialaisten ollessa kolmanneksi suurin maahanmuuttaja ryhmä Suomessa, koimme, että heitä olisi helppo tavoittaa ja saada osallistumaan tilaisuuteen. Halusimme tilaisuuteen tulkin, jotta kommunikointi olisi mahdollisimman sujuvaa. Tämän vuoksi oli kohderyhmä rajattava samaa kieltä puhuviin.

Edistysimme keväällä 2010 lähinnä käytännön asioiden järjestelyissä ja siirsimme teorian valintaa eteenpäin. Saimme konkreettisia onnistumisen kokemuksia, kun selvisi, että saamme Meri-Rastilan nuorisotalolta tilan käyttöömme maksutta. Nuorisotalolta saimme myös av-laitteet ja muun tekniikan käyttöömme. Paineita aiheutti kuitenkin epätietoisuus tulkista. Pohdimme myös kuinka teemme esitteet tilaisuudesta, Päivänohjelmalehtiset, palautelaput ja ohjelmarungon ja käytämmekö firmaa vai teemmekö ne itse. Näin jälkeenpäin ajateltuna olisi meidän vain pitänyt tehdä päätöksiä lyhyemmällä ajalla ilman turhaa miettimistä. Rahoituksen puuttuminen varmistui sen, että meidän oli tehtävä itse esitteet, palautelaput, Päivänohjelmalehtiset, ohjelmarunko ja Ohjelmarunkovihkot. Nämä osoittautuikin luultua yksinkertaisimmiksi tehdä ja oli mukavaa vastapainoa teorian kirjoittamiselle.

Alku syksystä kesäloman jälkeen tuntui siltä, että opinnäytetyömme teoria osuus ei edennyt, emmekä kykene päättämään teorian sisältöä sen laajuuden vuoksi. Aika alkoi käydä vähiin, joten päätimme vaihtaa aikaisemmin keväällä valitsemamme aiheen konkreettisempaan ja koulutuksen kannalta meitä läheisempään aiheeseen. Emme halunneet vaihtaa toteutustapaa, vaan tilaisuuden teoreettista sisältöä. Aikaisemmin oli työskentelyseminaarissa opettajilta tullut ehdotuksia osallisuuden tukemisesta ja keskittymisestä päivähoidon kehittämiseen. Pohdimme vaihtoehtoja ja mielenkiintoiseksi ja päivähoidon kannalta olennaiseksi osaksi nousi kasvatuskumppanuus. Erityisesti päätimme perehtyä kasvatuskumppanuuden tukemiseen ja osallisuuden lisäämiseen päivähoidossa. Aiheen muuttaminen lähemmäksi meidän osaamisaluetta tuntui järkevältä vaihtoehdolta.

Haasteellisinta koko opinnäytetyöprosessissa oli se, että teimme kaiken tilaisuuteen liittyvän itse. Jos meillä olisi ollut työlemme toimeksiantaja, monet asiat olisivat voineet mennä sujuvammin. Olisimme saattaneet saada kysymyksiimme nopeammin vastauksia, emmekä luultavasti olisi juuttuneet toissijaisiin asioihin. Jos olisimme toimineet alusta asti yhteistyössä päiväkotien kanssa, olisimme saattaneet saada päiväkodeilta ajankohtaisia aihealueita joita nostaa esille tilaisuudessamme. Valitsimme itse käsitteet joista kerroimme. Kysyessämme päiväkotia Kajuutan ja Katiska johtajalta hänen mielipidettä näiden käsitteiden esiin nostamisesta, hänen mielipiteensä oli, että nämä käsitteet on hyvä käydä läpi.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus pidettiin 30.9.2010. Alun alkaen ajatuksenamme oli pitää tilaisuus jo syyskuun alussa. Päätimme kuitenkin siirtää tilaisuutta kuun loppuun islamin uskoon kuuluvan Ramadan-juhlan vuoksi. Ramadanin aikana paastotaan auringon ollessa ylhäällä ja koska halusimme tarjota tilaisuudessa syötävää, päätimme siirtää tilaisuutta Ramadanin jälkeiseen aikaan. Aloimme kirjoittaa teoriaosuutta opinnäytetyöhön jo ennen tilaisuuden järjestämistä. Tilaisuuden jälkeen meillä oli aikaa kirjoittaa kuukausi, joka tuntui ajallisesti riittävältä. Meillä oli mahdollisuus viimeisen kuukauden aikana syventyä opinnäytetyön tekemiseen. Kirjoitimme ajoittain tahoillamme, mutta pääasiassa yhdessä. Yhdessä työskentelymme oli sujuvaa, mutta joustavaa. Kumpikin antoi panoksensa työhön eikä erimielisyyksiä ollut.

9.3 Itsearviointi

Opinnäytetyöprosessi on ollut erityisen haastavaa henkisesti. Paineen sietokyky on erityisesti kehittynyt molemmilla. Monissa tilanteissa on pitänyt sietää epätietoisuutta ja hyväksyä, että vastoinkäymisiä tulee työn edetessä. Mielestämme olemme selviytyneet paineista hyvin. Kummallakin on kyky työskennellä tehokkaimmin paineen alla. Paineita on aiheutunut kun asioita ei ole saatu eteenpäin. Haasteellista on ollut esimerkiksi eri yhteistyötahojen tavoittaminen ja aikataulujen yhteensovittaminen.

Harjoittelimme tilaisuutta edeltävänä päivänä tilaisuuden alusta loppuun ohjelmarunkoa seuraamalla. Jaoimme puheenvuorot ja harjoittelimme tutustumisharjoitukset ja rooliharjoituksen. Vaikka tilaisuus ei täysin mennyt suunnitelmien mukaisesti, oli harjoittelusta suuri hyöty. Koimme hyödylliseksi tarkan harjoittelun ja tilaisuuden läpikäymisen, koska kummallakaan ei ollut kokemuksia aikuis- ja monikulttuuristenryhmien vetämisestä. Haastoimme itsemme esiintymään, puhumaan ja näyttämään sellaisen ryhmän edessä, josta meillä ei ole juurikaan aikaisempaa kokemusta. Haastamalla itsemme opimme samalla itsestämme ja toisistamme uusia kykyjä, joita käyttää työskennellessä sosiaalialalla. Siihen verrattuna ettemme ole kokeneita esiintyjiä, mielestämme esiintyminen oli luontevaa ja pystyimme luomaan rennon ilmapiirin ollessamme itsevarmoja omasta toiminnasta.

Tulkin kanssa vuorotellen puhuminen oli meille kummallekin uutta, mutta sujui pääasiassa hyvin. Muutamia kertoja huomasimme puhuvamme liian pitkiä lauseita kerrallaan, tämän huomattessamme palasimme asiaan ja toistimme sen lyhyempinä

virkkeinä, jonka tulkki pystyi kääntämään. Tulkin käyttö oli mielestämme opettava kokemus, sillä työskenneltäessä monikulttuuristen asiakkaiden parissa tulkin käyttö on varmasti ajankohtaista jossakin vaiheessa toimiessamme sosiaalialan kentällä.

Tilaisuutta edeltävänä aamuna menimme ajoissa nuorisotalolle tekemään käytännön järjestelyjä. Kumpikin teki osuutensa järjestelyistä tehokkaasti, mutta huolellisesti. Tilaisuudessa meiltä vaadittiin kykyä toimia nopeasti vaihtuvissa ja ennakoimattomissa tilanteissa. Kun aikataulu yhtäkkiä siirtyikin eteenpäin, emme menneet paniikkiin vaan nopeasti teimme aikataulun muutoksen ja aloitimme tilaisuuden. Tuimme toisiamme tilaisuuden aikana. Meillä kummallakin oli herkkyyttä nähdä, koska toinen tarvitsi tukea ja näin pystyimme auttamaan toisiamme koko tilaisuuden ajan.

Olemme tyytyväisiä omaamme ja toisen toimintaan koko opinnäytetyöprosessin aikana. Tiimityöskentely sopii molemmille. Opimme kuuntelemisen ja kritiikin antamisen sekä vastaanottamisen taitoja. Opimme myös konkreettisia asioita tilaisuuden organisoinnista ja siitä millaista on työskennellä haasteellisessa prosessissa ilman muuta tukea kuin toisemme. Koemme, että tämänkaltaisessa työskentelyssä on aina kehitettävää ja täytyy olla kriittinen itselleen sekä yhteisille ratkaisuille. Itse reflektoimalla omia toimintoja ja päätöksiä opimme itsestämme uusia puolia ja vahvuuksia, kun tehdään töitä laajan projektin parissa.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön suunnitelmavaiheessa mietimme ideaa tilaisuuden sisällön ja Ohjelmarunkovihkon käytöstä muillekin sosiaalialan asiakkaille kuin somaliäideille. Tilaisuuden sisältö on luotu sovellettavaksi ja laatimaamme ohjelmarunkoa on helppo käyttää eri asiakasryhmien kanssa. Valitsemamme toiminnalliset harjoitukset ovat helposti toteutettavissa, koska ne eivät vaadi osallistujilta henkisten tai fyysisten voimavarojen käyttöä. Rooliharjoitus kuitenkin vaatii mielestämme osallistujilta ja ohjaajilta enemmän motivaatiota osallisuuden saavuttamiseksi. Ohjaajilla on suuri merkitys osallisuuden luomisessa ja siinä, että saa osallistujat mukaan eri toimintoihin vaikka ne osallistujista voivat tuntua aluksi vaikeilta.

Mietimme myös järjestämämme tilaisuuden antia somaliäideille. Järjestämämme tilaisuus antoi somaliäideille mahdollisuuden tavata toisiaan, mahdollisuuden jakaa kokemuksia päivähoidosta ja lasten kasvatuksesta. Tilaisuuden toteutuksessa tuli ilmi, että somaliäidit ja vanhemmat kaipaavat enemmän perhekeskeisten tilaisuuksien järjestämistä. Tilaisuuksien tulisi kohdentua asuinalueittain, jotta paikalle tuleminen olisi helppoa ja samalla he näkevät oman kulttuurinsa edustajia, jolloin myös yhteisöllisyys omassa kulttuuriympäristössä tiivistyy.

Meri-Rastilan päiväkotien saadessa palautetta somaliäideiltä he pystyvät kehittämään toimintaansa siten, että vanhempien olisi helpompaa osallistua päiväkotien järjestämiin toimintoihin. Päiväkodin henkilökunnan kehittämällä suhtautumistaan monikulttuurisiin vanhempiin, voidaan kasvatuskumppanuuden toteutumista helpottaa. Useampia tilaisuuksia järjestämällä saataisiin kattavampi määrä palautetta päivähoitoon toiminnasta, jonka avulla useampi päiväkotipäivä pystyisi kehittämään toimintaansa. Tämä vaikuttaisi myönteisesti vanhempien ja päiväkodin henkilöstön väliseen vuorovaikutukseen ja sitä kautta myös lapseen.

Olemme tuoneet Meri-Rastilan päiväkotien tietoisuuteen niiden kehittämisalueet somaliäitien näkökulmasta. Päiväkotien saama palaute muuttaa parhaimmillaan heidän toimintojaan vanhempien toiveiden suuntaisesti. Kaikkia palautteessa ilmenneitä kehittämisalueita eivät päiväkodit pysty toteuttamaan resurssien takia, kuten tulkin hankkimista kaikkiin päiväkotien järjestämiin tilaisuuksiin. Kuitenkin päiväkotien on hyvä pyrkiä huomiomaan saatu palaute toteuttaessa ja suunniteltaessa toimintojaan.

Tiedostamalla kehittämisalueet päiväkodit saattavat kehittää yhteistyötä toimivammaksi vanhempien kanssa.

Opinnäytetyömme on ollut haastava, mutta antoisa prosessi meille molemmille. Uskomme työllämme olevan tulevaisuutta, kun ohjelmarunkoa ja sen sisältöä työstetään eteenpäin. Soveltaen teoreettisen osuuden ja harjoitusten sisältöä käytettävälle asiakasryhmälle sopivaksi toimii ohjelmavihko hyvänä työvälineenä työntekijöille tai opiskelijoille toteuttaessa toimintaa sosiaalialan asiakkaille. Toivomme opinnäytetyömme antavan uutta tietoa päivähoidon kentälle ja laatimamme Ohjelmarunkovihkon olevan toimiva työväline, joka on helppo ottaa käyttöön.

LÄHTEET

- Aarni, Helena 1999: Dialogia etsimässä. Tampere: Vammalan kirjapaino Oy.
- Adams, Robert 2008. Empowerment, participation and social work. Fourth edition. Basw practical social work. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Bronfenbrenner, Urie 1979: The ecology of human development – Experiments by nature and desing. United States of America: Presidents and Fellows of Harvard College.
- Cochran, Moncrieff – Larnier, Mary – Riley, David – Gunnarson, Lars – Henderson, Charles R. Jr. 1990: Extending families – The social networks of parents and their children. United States of America: Cambridge University press.
- Duke, Douglas – Gilley, Andrea – Miller, Rozilyn 2002: Listening Curriculum Resource Guide. United States of America: University of Central Oklahoma.
- Gretschel, Anu 2002: Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Heikkilä, Jorma – Heikkilä, Kristiina 2001: Dialogi – Avain innovatiivisuuteen. JuvaWS Bookwell Oy.
- Harju, Aaro 2004: Osallisuus. Verkkodokumentti. <http://www.kansalaisfoorumi.fi/osallistuminen-ja-vaikuttaminen/osallisuus.html> Luettu 10.10.2010.
- Hujala, Eeva – Lindberg, Päivi – Nivala, Veijo – Parrila, Sanna – Tauriainen, Leena – Vartiainen, Pirkko 1999: Laadunhallinta Varhaiskasvatuksessa. Oulu: Yliopistopaino.
- Hujala, Eeva – Nivala, Veijo - Puroila, Anna-Maija – Parrila-Haapakoski, Sanna 1998: Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Varhaiskasvatus 90 Oy.
- Ikäläinen, Sinikka – Martiskainen, Taina – Törrönen, Maritta 2003: Mangopuun juurelta kuusen katveeseen – asiakkaana maahanmuuttajaperhe. Vantaa: Lastensuojelu keskusliitto.
- Järvinen, Mervi – Laine, Anne – Hellman-Suominen, Kirsi 2009: Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Kirjapaja
- Kanervo, Sari 2004: Kulttuurit keskuudessamme. Turku: ESR.
- Kaskela, Marja – Kekkonen, Marjatta 2006: Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta- Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Stakes

- Kasvun kumppanit- Lasten hyvinvointia kasvattamassa 2010. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
 Verkkodokumentti http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanuus Luettu 5.10.2010.
- Kekäläinen, Miia – Laamanen, Anne 2008: Kasvatuskumppanuus somalinkielisten äitien kokemana – MONIKU- hankkeen päiväkodeissa Helsingissä. Helsinki: Stadia.
- Kurki, Leena 2000: Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino
- Liebkind, Karmela 2000: Monikulttuurinen Suomi, Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus.
- Mönkkönen, Kaarina 2002: Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena - Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Kuopio: Kuopion yliopisto painatuskeskus.
- Reunamo, Jyrki 2007: Tasapainoinen varhaiskasvatus. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy
- Socrates Grundtvig 2005: FAME – Aktivoivien menetelmien kokoelma. Education and Culture.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2007: 62 Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Siitonen, Juha 1999: Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua.
 Verkkodokumentti. < <http://herkules.oulu.fi/isbn951425340X/html/index.html> >
 Luettu 10.10.2010.
- Tiilikainen, Marja 2003: Arjen Islam – Somalinaisten elämää suomessa. Tampere: Vastapaino.

Kohti parempaa päivähoitoa

[1]

”Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista”

[2]

VASU=Varhaiskasvatussuunnitelma

- Valtio → Kaupunki → Päiväkotiki → Lapsi
- Tehdään yhdessä vanhempien ja päiväkodin henkilöstön kanssa
- Suunnitelmassa otetaan huomioon lapsen kokemukset, tarpeet ja tulevaisuus
- Tukee lapsen yksilöllistä kasvua, kehitystä ja oppimista
- Päiväkodin henkilöstön työväline

[3]

Kasvatuskeskustelu

- Välittävät tietoa lapsen tottumuksista, tavoista ja mieltymyksistä
- Vanhemmilla mahdollisuus vaikuttaa lapsen päivähoidon, varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen sisältöihin
- Keskustelun yhteydessä laaditaan lapsen kasvatussuunnitelma (VASU)

[4]

Lapsen tuonti ja haku

- Vaihetaan lapsen kuulumiset päiväkodin henkilöstön kanssa
- Lapsen mielipide päivän kulusta tärkeä
- Mahdollisuus puhua myös muista asioista, kuten ongelmallisista tilanteista

{ 5 }

Vanhempainilta

- Pidetään noin 2 kertaa vuodessa
- Koostuu yhteisestä info- osuudesta ja päiväkodintoimintaa käsittelevästä osuudesta
- Mahdollisuus tutustua lapsen kodinulkopuoliseen kasvuympäristöön
- Mahdollisuus keskusteluun työntekijöiden kanssa
- Tutustuminen muihin vanhempiin ja henkilökuntaan

{ 6 }

Tuntemukset ja kokemukset teemoista

Minkälaisia kokemuksia?

Mistä haluaisit lisää tietoa?

Epäkohdat päivähoidossa? Mitä pitäisi parantaa päivähoidossa?

Muuta mietittävää?

{ 7 }

KOHTI PAREMPAA VUOROVAIKUTUSTA- TUOKIO

Ohjelma

10.00 Esittäytyminen ja tuokion aiheen esittely

10.30 Teemojen käsittelyä

- Vasu – Varhaiskasvatussuunnitelma
- Kasvatuskeskustelut
- Tuonti- ja hakutilanteet
- Vanhempainillat

11.00 Kokemusten vaihtoa ja aiheista nousseiden kysymysten käsittelyä

11.30 Kahvi ja tee

12.00 Kohtaamisharjoituksia ja keskustelua

12.45 Palaute

[Kirjoita teksti]

[Kirjoita teksti]

Liite 2

Tuokio Somaliäideille

*Mietityttääkö sinua jokin
lapsesi päivähoitossa?
Tule, osallistu ja voit vaikuttaa*

*Merirastilan nuorisotalolle
30.9.2010 klo 10.00-12.00
Tarjolla kahvia, teetä ja pientä syömistä
Mukana myös somalinkielentulkki*

Soo dhowow

*Toivoo Metropolian AMK:n sosionomipiskelijät
Laura Lahti ja Elisa Laitinen*